

JAARVERSLAG 2024
Stichting Landschap Overijssel

CBF Keur

Stichting Landschap Overijssel is gecertificeerd
door het Centraal Bureau Fondsenwerving

Fotograaf: Gonny Sleurink

Inhoud

	4	GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA EN DE RESULTAATBEPALING	46
		TOELICHTING OP DE BALANS	53
		NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN	64
		TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN	65
		OVERIGE GEGEVENS	78
1. ALGEMENE INFORMATIE	7		
1.1 STATUTAIRE GEGEVENS	7		
1.2 VERANTWOORDINGSVERKLARING	7		
1.3 FUNCTIES TOEZICHT HOUDEN, BESTUREN EN UITVOEREN	7		
2. INFORMATIE OVER DE ACTIVITEITEN	12		
2.1 ALGEMEEN	12		
2.2 TERREIN EN GEBOUWENBEHEER	12		
2.3 ERFGOED EN CULTUURHISTORIE	13		
2.4 LANDSCHAPSBEHEER	13		
2.5 NATUUR EN LANDSCHAPSBELEVING	14		
2.6 VRIJWILLIGERS	15		
2.7 BELANGENBEHARTIGING	15		
2.8 LOBBY EN BEÏNVLOEDING	16		
2.9 KENNIS EN KUNDE	17		
2.10 UITVOERING	18		
2.11 VERNIEUWING	18		
2.12 NATURA 2000	18		
2.13 COMMUNICATIE	18		
2.14 FONDSSENWERVING	19		
3. ORGANISATIE	22		
3.1 ORGANISATIESTRUCTUUR	22		
3.2 VERSLAG VAN DE DIRECTIE	22		
3.3 VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	23		
3.4 PERSONEEL	24		
3.5 KLACHTEN	28		
4. INFORMATIE OVER DE FINANCIËLE POSITIE EN BELEID	30		
4.1 FINANCIËLE POSITIE	30		
4.2 VERSCHILLENANALYSE BEGROTING	32		
4.3 BESTEDINGSPERCENTAGE	34		
4.4 RISICOMANAGEMENT	35		
4.5 BELEID MET BETREKKING TOT DE OMVANG EN FUNCTIES VAN RESERVES EN FONDSSEN	36		
4.6 BELEGGINGSBELEID	37		
5. TOEKOMSTVERWACHTING	40		
JAARREKENING	43		
BALANS PER 31 DECEMBER 2024	43		
STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2024	44		
KASSTROOMOVERZICHT (INDIRECTE METHODE)	45		
TOELICHTING BEHORENDE TOT DE JAARREKENING 2024	46		

Voorwoord

Voorwoord

Perspectief. Dat woord stond vorig jaar centraal. Voor ons als Landschap Overijssel, maar ook voor het gehele landelijke gebied.

Om met dat laatste te beginnen. Het perspectief voor de landbouw en zeker voor de landbouwer is troebeler dan ooit. De opeenvolgende kabinetten zijn niet in staat geweest een echte stip op de horizon te zetten waar het met de landbouw heen moet. En dat zorgt, begrijpelijk, voor onvrede en onrust op het platteland. In de eerste plaats voor de agrariër zelf, die onvoldoende weet of en vooral hoe hij door kan gaan. Maar ook bij overheden en landschap- en natuurorganisaties is veel onduidelijkheid. En die onrust en onduidelijkheid voorkomt dat we echt samen aan de slag kunnen.

Perspectief ook voor de natuur Klimaatverandering leidt steeds meer tot weersextremen, zoals periodes van langdurige droogte en piekbuien. Maar ook de langdurige regenval in 2024 was voor de natuur uiteindelijk geen zegen. In onze bossen hadden we na jaren van sterfte onder bomen vanwege de droogte nu ineens de natheid die voor negatieve effecten zorgde. Al is er vaak meer aan de hand. Ouderdom, enorme wisselingen in grondwaterstand, versnippering van natuur en ook stikstof verzwakt onze natuur en die is daardoor behoorlijk vatbaar geworden. Aan dit perspectief voor de natuur hebben we ook vorig jaar gewerkt, door de aanleg van landschapselementen, grootschalig onderhoud of zelfs vernieuwing van natuurterreinen of landgoederen. En het mooie is dat waar we omstandigheden weer herstellen, we de veerkracht van de natuur zien, bijvoorbeeld in de Vledders en Leijer Hooilanden, Langenholte of het Boetelerveld.

Perspectief voor Landschap Overijssel

De organisatie heeft een druk jaar achter de rug. De onduidelijkheid over de toekomst van het platteland had ook een effect op het functioneren intern. Gelukkig is ook hier veerkracht en aanpassingsvermogen dat ons kenmerkt, denk aan de groei van onze erfgoedtak. En het succes dat we daarbij wisten te behalen, zowel wat betreft projecten als de coördinerende rol die we van de

provincie hebben gekregen bij de uitvoering van het erfgoedprogramma. Trots ben ik op hoe we om zijn gegaan met de weerextremen. Het natte jaar en zeker de piekbuien vroegen veel van planning en uitvoering van beheer in onze gebieden. Dat is gelukt!

Een grote uitdaging was ook de discussie rondom gelijkberechtiging, waar verderop in dit jaarverslag meer over te lezen is. Ik ben blij dat we overeenstemming hebben bereikt in dit langjarige dossier. Hoe lastig dit soms ook was.

Perspectief voor Landschap Overijssel is ook meer gekomen dankzij het werken met ambities. Meer focus in wat we willen en gaan doen en vooral ook meer zicht op impact. De opgave waar we voor blijven staan is het (nog) meer betrekken van de samenleving. In verbinding komen en blijven staan en zo meer mensen betrekken bij de natuur, het landschap en ons erfgoed.

Eind 2024 nam Anne Flierman, na acht jaar lidmaatschap van de RvT, afscheid. We zijn hem voor zijn inzet dank verschuldigd. We wensen zijn opvolger Barbera Schoemaker veel succes toe.

Michael Sijbom
Directeur-bestuurder
Dalfsen, 11-03-2025

Hoofdstuk 1

1. Algemene informatie

1.1 Statutaire gegevens

De statutaire naam van de stichting is Stichting Landschap Overijssel (verder: Landschap Overijssel), gevestigd in Dalfsen.

De stichting heeft als doel:

1. Het beheer van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Overijssel te stimuleren, te coördineren en te initiëren dan wel zelf activiteiten uit te voeren die leiden tot beheer, zorg, herstel, ontwikkeling en beleving daarvan;
2. Natuur- en landschapsschoon en cultureel erfgoed in Overijssel in eigendom en/of zakelijk genotsrecht te hebben, te verwerven en/of in beheer te nemen, alsmede te herstellen en, waar mogelijk, te scheppen, zowel ter wille van de natuur zelf als ten behoeve van het geestelijk welzijn van de mens dat daarmee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Onder natuur-, landschapsschoon en cultureel erfgoed wordt in dit verband verstaan alles wat tot de aantrekkelijkheid van een landschap bijdraagt. Daartoe worden mede gerekend - naast het aanwezige natuurschoon en in natuurwetenschappelijk en/of visueel landschappelijk opzicht belangrijke objecten - gebouwen en andere elementen van menselijke werkzaamheden, alsmede geologische, geomorfologische en biologische bijzonderheden, waarvan het behoud van algemeen belang kan worden geacht.

1.2 Verantwoordingsverklaring

De Raad van Toezicht van Landschap Overijssel onderschrijft de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en handelt overeenkomstig. In deze verantwoordingsverklaring leggen de directie en de Raad van Toezicht verantwoording af over drie algemeen geldende principes:

- Onderscheid de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren;
- Optimaliseer de effectiviteit en efficiency van bestedingen;
- Optimaliseer de omgang met belanghebbenden.

1.3 Functies toezicht houden, besturen en uitvoeren

De Raad van Toezicht

Belangrijke taken van de Raad van Toezicht zijn:

- Het houden van toezicht op het functioneren van de directie / het bestuur van de stichting, op de uitvoering van de strategie en het beleid, het beheren van het vermogen van de stichting, het personeelsbeheer en de organisatie.
- Het benoemen, vaststellen, beoordelen en ontslaan van de directeur(en) van de stichting, alsmede het vaststellen van hun arbeidsvoorwaarden.
- Het vaststellen van een (directie)reglement betreffende de delegatie van verdere bevoegdheden.
- Het vaststellen van de strategie, het korte termijnbeleid, het meerjarenbeleid en het langetermijnbeleid van de stichting.
- Het vaststellen van de begroting en de jaarrekening van de stichting.
- Het goedkeuren van aankopen van grond en gebouwen.
- Het aanstellen van een accountant die jaarlijks de jaarrekening van de stichting controleert.
- Het benoemen van leden voor de Auditcommissie.
- Het benoemen van een Remuneratiecommissie.
- Het vaststellen van een Governance-code.

De Raad van Toezicht oefent het toezicht uit op basis van schriftelijke stukken, die periodiek (gedurende het verslagjaar achtmaal waarvan twee keer online) in de vergaderingen worden besproken in aanwezigheid van de directie / het bestuur. Het beleid van de stichting is gericht op een zo breed en optimaal mogelijk samengestelde Raad van Toezicht, als afspiegeling van de Overijsselse samenleving. Hiermee worden opvattingen over natuur, landschap, het landelijk gebied en de publieke opinie vertegenwoordigd en wordt voeling gehouden met wat er maatschappelijk leeft. De Raad van Toezicht bestaat uit tenminste zes leden. Eventueel kan een trainee worden toegevoegd. Leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar volgens een opgesteld rooster van aftreden. Na periodiek aftreden is een lid van de Raad van Toezicht eenmaal direct herbenoembaar. In

bijzondere omstandigheden kan beargumenteerd en unaniem besloten worden dat een lid herbenoemd kan worden voor nog één extra periode.

Commissies

De Raad van Toezicht benoemt een Remuneratiecommissie. De leden worden benoemd uit de leden van de Raad van Toezicht. Belangrijke taak van de Remuneratiecommissie is het toepassen van de Governance-code. De commissie is verantwoordelijk voor de werkzaamheden betreffende het benoemen van leden van de Raad, het benoemen van de directeur/bestuurder, het evalueren van diens functioneren en het voorbereiden van de arbeidsvoorwaarden van de directeur.

De Raad van Toezicht benoemt een Financiële Auditcommissie. De leden hiervan worden benoemd uit of buiten de leden van de Raad van Toezicht, met dien verstande dat de meerderheid van de leden van de Auditcommissie ook zitting moet hebben in de Raad van Toezicht. Belangrijke taak van de commissie is het houden van toezicht op de financiële gang van zaken binnen de stichting in het algemeen. De werkwijze van de commissie is vastgelegd in een reglement, dat is vastgesteld door de Raad van Toezicht.

Bestuur en toezicht

De directie heeft tot taak het besturen van de stichting in de meest ruime zin, dit met inachtneming van de bevoegdheden van de Raad van Toezicht die statutair zijn bepaald. Deze bepalingen waarborgen het onderscheid tussen besturen en het houden van toezicht.

Verantwoordelijkheid bestuur

De directie heeft de eindverantwoordelijkheid voor de strategische ontwikkeling, de dagelijkse leiding en de uitvoering van programma's en activiteiten. De directie wordt bij de uitoefening van haar werkzaamheden ondersteund door een managementteam, personeelsleden en vrijwilligers.

Functioneren

Het functioneren van alle medewerkers wordt jaarlijks geëvalueerd conform de gehanteerde gesprekkencyclus. Het functioneren van de directeur wordt jaarlijks geëvalueerd door de Raad van Toezicht.

Effectiviteit en efficiency van bestedingen

Door het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan en de daaruit voortvloeiende jaarplannen en jaarbegroting houdt de Raad van Toezicht het toezicht op de ontwikkeling van de statutair vastgestelde doelstellingen van Landschap Overijssel. In het meerjarenbeleidsplan zijn richtinggevende doelstellingen geformuleerd. In de begroting wordt het meerjarenbeleidsplan via programma's omgezet naar concrete jaardoelstellingen. Deze jaardoelstellingen zijn de basis van het individuele jaarplan dat door elke medewerker wordt opgesteld en welke onderdeel zijn van het ontwikkelgesprek. Eind 2020 zijn de nieuwe programma's vastgesteld door de Raad. Deze hebben een looptijd van vier jaar. Begin 2025 is besloten deze programmastructuur een jaar te verlengen. Het monitoren en evalueren van de uitvoering van activiteiten vindt plaats door een beoordeling van tussentijdse trimesterrapportages en het jaarverslag door de directie en de Raad van Toezicht. Het managementteam volgt en evalueert de uitvoering van activiteiten met behulp van rapportages per programma, projectrapportages, de beoordelingscyclus en de persoonlijke jaarplangesprekken met de medewerkers, en de voortgangsbespreking tijdens werkoverleggen.

Omgang met Overijsselaren

Als Overijsselse organisatie willen we nauw verbonden zijn met de Overijsselse samenleving. Landschap Overijssel streeft naar een goede samenwerking met alle belanghebbenden, die zijn onder te verdelen in medewerkers en vrijwilligers, donateurs, agrarisch ondernemers, bedrijven, particulieren, overheden, natuur- en milieuorganisaties en andere betrokkenen. Kortom, iedereen die een 'belang' heeft bij een mooi en gezond landschap: omdat we genieten van cultuurhistorie of ecologie, of vanuit een economisch motief zoals agrariërs of recreatiebedrijven, of vanuit een beleavings- of gezondheidsmotief. We hebben allemaal profijt van een sterk landschap. We maken onderdeel uit van het landschap en dat geeft ons een zorgplicht. Door samen te werken met al die belanghebbenden versterken we het landschap in Overijssel en bewerkstelligen en vergroten we de betrokkenheid van mensen. We werken al veel samen met allerlei organisaties, bedrijven en overheden. Vrijwilligers

zijn een factor van belang in het landschap. En we proberen het 'algemene publiek' te betrekken door onze communicatie.

We proberen mensen te motiveren en te enthousiasmeren om van een - misschien toevallige - eenmalige betrokkenheid bij landschap, uiteindelijk langdurig betrokken te raken. We willen mensen graag een handelingsperspectief bieden voor hetgeen zij kunnen doen voor het Overijsselse landschap. Onze ambitie is om van een belevenis een betekenis te maken. Tenslotte wensen wij het beheer en de bescherming van het landschap te delen met iedereen die er woont, werkt of gebruik van maakt. Landschap Overijssel beschikt over een vastgelegde procedure om eventuele klachten correct af te handelen.

Samenstelling directie

Sinds 1 januari 2021 wordt de directie van Landschap Overijssel gevormd door mr. drs. M. (Michael) Sijbom.

Samenstelling Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht van Landschap Overijssel heeft per 31-12-2024 de volgende leden:

- Dhr. A.H. (Anne) Flierman (voorzitter) (Remuneratiecommissie)
- Dhr. O.R (Orlando) Baker (Financiële Auditcommissie)
- Dhr. H.M. (Martijn) Korte (Remuneratiecommissie)
- Dhr. J. (Jannes) Janssen (Financiële Auditcommissie)
- Dhr. J.E.F. (Jos) Harmelink (Financiële Auditcommissie)
- Mw. K.M. (Karin) Leferink (Remuneratiecommissie)

Mutaties Raad van Toezicht 2024

De voorzitter, de heer A.H. (Anne) Flierman, is per 1 januari 2025 uitgetreden na twee termijnen van vier jaren.

In de vergadering van 24 oktober 2024 heeft de Raad zijn opvolger, mevrouw B.M. (Barbera) Schoemaker, benoemd tot voorzitter van de Raad van Toezicht per 1 januari 2025.

Relevante functies van de leden van de Raad van Toezicht:

A.H. Flierman

Functie: geen

Nevenfuncties:

- Voorzitter Raad van Toezicht Koninklijke Visio
- Voorzitter Raad van Toezicht Hogeschool Windesheim
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Visitaties Woningcorporaties Nederland
- Voorzitter Politieonderwijsraad (sinds 1 sept 2024)

O.R. Baker

Functie:

- Concerncontroller Cogas Holding N.V.

Nevenfuncties: geen

H.M. Korte

Functie:

- Zelfstandig Project- en procesmanager Ruimtelijke Ontwikkelingen, Korte RO Advies

Nevenfuncties:

- Bestuurslid Hedwig Carolina Stichting

J. Janssen

Functie: geen

Nevenfuncties:

- Voorzitter Maatschappelijke AdviesRaad (MAR) Staatsbosbeheer Overijssel (tot 1 mei 2024)
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting InBeeld te Hardenberg
- Voorzitter Energiecoöperatie gemeente Hardenberg

J.E.F. Harmelink

Functie:

- Arbeidsdeskundige UWV
- Associate Partner Transitium Groep

Nevenfuncties:

- Voorzitter RvT Kringloopbedrijf De Beurs
Oldenzaal

K.M Leferink

Functie:

- Directeur SamenTwente, Publieke Gezondheid
en GHOR Twente

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Toezicht Vilans

De verdeling man-vrouw binnen de Raad van Toezicht is 83,4%-16,6%. Gestreefd wordt naar een gelijke verhouding, maar aangeboden expertise is bij selectie leidend.

Hoofdstuk 2

2. Informatie over de activiteiten

2.1 Algemeen

Landschap Overijssel werkt programmatisch. In de volgende paragrafen staan de programma's toegelicht. Om de doelstellingen te bereiken, vervult Landschap Overijssel verschillende rollen:

Afhankelijk van de activiteit en de opgave vervullen we één of meerdere van deze rollen. Daarbij zoeken we een balans waarin het nemen van verantwoordelijkheid voor het landschap en het ondersteunen van anderen die op hun beurt verantwoordelijkheid voor het landschap van Overijssel nemen, centraal staan.

De activiteiten van landschap Overijssel zijn op hoofdlijnen te typeren als:

- beheren van eigen terreinen en gebouwen;
- verwerven van eigen terreinen en gebouwen;
- ontwikkelen van eigen terreinen en gebouwen;
- adviseren en stimuleren van andere grondeigenaren;
- stimuleren en ondersteunen van inwoners/vrijwilligers om ook aan de slag te gaan voor natuur en landschap;
- betrekken van inwoners en bedrijfsleven om hen bewust van te maken van de landschapswaarden en ons werk;
- agenderen van opgaven op het gebied van natuur en landschap bij overheden, burgers en bedrijfsleven.

Deze activiteiten worden voor een belangrijk deel mogelijk gemaakt door de gift die we ontvangen van de Nationale Postcode Loterij.

De volgende paragrafen geven een schets van de programma's van Landschap Overijssel in 2024.

2.2 Terrein en Gebouwenbeheer

Het programma "Teren- en Gebouwenbeheer" draagt bij aan het beheer en de versterking van hoogwaardige natuur, erfgoed en gebouwen in een betrokken maatschappij.

Beheer van onze terreinen

Eind 2024 beheerden wij 6.089 hectare. Dit is een lichte toename ten opzichte van het jaar ervoor. Binnen die toename zijn echter aanzienlijke verwervingen ten behoeve van natuur gerealiseerd, terwijl ons areaal landbouwgrond in eigendom is verminderd. Deze landbouwgrond is vervreemd ten behoeve van de verduurzaming van andere landbouwbedrijven. Deze strategie sluit naadloos aan bij onze ambities Robuuste Natuur (versterking van natuurkernen) en Natuurinclusieve landbouw. Bos, grasland en heide- en veenlandschappen hebben het grootste aandeel in de beheerde oppervlakte. Afgelopen jaar hebben wij bijna 2.000 hectare verpacht aan ruim 160 agrarische bedrijven. Wij streven daarbij naar een langjarige samenwerking.

In 2024 hebben we, als onderdeel van onze eigen plancyclus en de verplichtingen vanuit het Kwaliteitshandboek Natuurbeheer, voor 10 gebieden de beheerplannen vernieuwd. In deze plannen bepalen we de koers van het beheer voor de komende 12 jaar, waarin nadrukkelijk wordt ingegaan op natuurbeheer, erfgoed, beleving en de financiële componenten. Voor 4 andere terreinen zijn deze trajecten opgestart. Als onderdeel van onze eigen, maar ook externe kwaliteitsborging, zijn wij eind 2024 geaudit door de Stichting Certificering SNL. De audit is met goed resultaat afgesloten, waardoor ons zogenaamde SNL-certificaat (goed natuurbeheerder) weer met drie jaar is verlengd.

Dit jaar was een bijzonder jaar ten aanzien van de waterstanden en de gevolgen daarvan. Enerzijds merkten we ook dit jaar weer de gevolgen van de jarenlange droogte. Met name oude bomen en naaldboompercelen hebben hier veel last van gehad. Anderzijds waren de terreinen veelal ook dusdanig nat, dat het geplande beheer op een andere wijze dan gepland moest plaatsvinden (bv. met rupsmaaiers). Desondanks hebben we ook in

2024 weer ingezet op systeemherstel in onze terreinen, onder andere door het dempen of verondiepen van sloten.

Naast gronden worden ook gebouwen die we in eigendom hebben, verpacht of verhuurd. Een deel van die gebouwen wordt gebruikt door onze eigen organisatie. Aan deze gebouwen is, conform de vastgestelde meerjarenplanning, onderhoud uitgevoerd.

Toezicht

Toezicht is een belangrijke factor bij het beschermen van belangrijke flora en fauna, bijvoorbeeld tijdens de broedtijd. Ook bij het begeleiden van publiek is toezicht wenselijk. In 2024 is de drukte in onze terreinen nog steeds aanzienlijk, wat soms ook leidt tot ongewenste situaties. Dat vergt continue aandacht, ook omdat het soms tot gevaarlijke situaties leidt voor onze mensen. Dit leidt ertoe dat wij ons genoodzaakt voelen om onze Boa's uit te rusten met middelen om zichzelf te beschermen, variërend van handboeien tot vuurwapen. De administratieve lasten om onze Boa's hun werk goed te laten doen, nemen haast onwerkbaar vormen aan. Hierover zijn we zowel provinciaal, als landelijk met de relevante partijen in gesprek.

2.3 Erfgoed en Cultuurhistorie

Landschap Overijssel zet zich niet alleen in voor natuurbeheer, maar ook voor behoud van erfgoed dat het landschap betekenis geeft. In de tweede uitvoeringsperiode (2023-2026) van de erfgoedvisie willen wij gericht aan de slag gaan met de voornaamste thema's op onze eigen terreinen en de maatschappelijke relevante thema's in het landelijk gebied. Zo hebben wij met provincie Overijssel meegedacht in het vormgeven van hun erfgoedprogramma "Erfgoed in transitie". Hierbij wordt erfgoed als uitgangspunt genomen in de ruimtelijke opgaven. De opzet voor de komende 4 jaar (2025-2028) staat inmiddels en we mogen als penvoerder het "erfgoedinclusief" denken en werken komende jaren onder de aandacht brengen en houden.

Kijkend naar de grote opgaven die op het landelijk gebied afkomen, dan gaan wij ons erfgoed hard nodig hebben. De kansen die erfgoed biedt bij bijvoorbeeld klimaatopgaven zijn in beeld gebracht met het project "Blauw erfgoed als klimaatsleutel". Voor de klimaatopgaven voor de toekomst putten we uit de ervaringen van de generaties voor ons. Dat geldt voor zowel de goede als de minder goede aanpassingen in ons watersysteem. Als we het natuurlijk watersysteem voor ons laten spreken en meekijken met de oplossingen die onze vorige generaties hebben bedacht dan ligt de sleutel voor klimaatadaptatie in ons blauwe erfgoed.

Ook bij ruimtelijke opgaven speelt erfgoed een belangrijke rol door bij te dragen aan identiteit en kwaliteit. Daarnaast kan het mensen samenbrengen door gezamenlijke herinneringen en verhalen te delen. Dit draagt bij aan een gevoel van verbondenheid. Een project als de landschapsbiografie Salland draagt daaraan bij. Maar ook het zichtbaar maken van het verhaal van de landschapshistorie in Luttenberg, Giethmen en Hoge Hexel door het plaatsen van doorkijkvensters. En voor de bossenstrategie in het Vechtdal leggen wij nadrukkelijk de koppeling tussen ons eeuwenoude cultuurlandschap aan de aankomende vergroening.

Op onze eigen terreinen blijven wij ook investeren in het behoud en versterken van ons erfgoed en cultuurhistorie. Op Landgoed Soeslo, De Horte en de Eversberg zijn ruim 230.000 stinzenplanten gepoot. Dit zijn bol- en knolgewassen die met de jaren verwilderen en in het voorjaar bloeien. Denk aan bekende soorten zoals sneeuwkllokjes, bonte krokussen, bosanemonen en lelietjes-van-dalen, maar er zijn ook andere bijzondere soorten. En het Sterrebos op landgoed Haverriet is hersteld, evenals een gedeelte van het Sterrebos op de Lemelerberg.

2.4 Landschapsbeheer

In het programma landschapsbeheer zetten we ons op het stimuleren en organiseren van landschapsbeheer in Overijssel. Dit doen we via twee sporen.

Voor de Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel (SGBDO) verzorgt Landschap Overijssel de backoffice. De SGBDO heeft met ca. 1.890 grondeigenaren en –gebruikers contracten voor het beheer van landschapselementen op hun grond. Het systeem is uniek in Nederland omdat wordt gewerkt met 21- en 30-jarige contracten. In de huidige discussie over de transitie naar een duurzame landbouw, is dit een waardevol gegeven. Ook in 2024 hebben we de waarde van de Groene en Blauwe Diensten weer ingebracht op de vele tafels die hierover praten zoals de Gebiedsgerichte Aanpak en het Provinciaal Programma Landelijk Gebied in Overijssel, maar ook in de ontwikkeling van het Aanvalsplan Landschap op landelijk niveau. Ondertussen is het werk voor de SGBDO verdergegaan. Dit betekent dat controles, uitbetalingen, en cursussen zijn gegeven. Door een eenmalige provinciale investering in landschapsbeheer zijn er in 2024 weer nieuwe beheercontracten opgesteld. SGBDO heeft de volgende landschapselementen langjarig onder contract staan:

69 kilometer bomenrijen;
 25 kilometer knotbomenrijen;
 72 kilometer elzensingels;
 360 ha geriefhoutbosjes;
 68 kilometer heggen en hagen;
 37 ha hoogstamfruitboomgaarden;
 457 kilometer houtwallen/singel met hakhout;
 783 kilometer houtwallen en houtsingels zonder hakhout;
 38 kilometer lanen;
 515 poelen;
 530 kilometer rasters;
 1585 solitaire bomen;
 363 solitaire knotbomen;
 91 kilometer toegankelijkheid;
 4 kilometer natuurvriendelijk oever;
 10 ha zoombeheer;
 25 ha bloemen, kruiden en faunarand

Daarnaast staan ook nog vele andere elementen – van knoteiken tot essenstoven, van rietlanden tot grafheuvels en van dassenrasters tot bloemrijke akkerranden – onder contract.

Het programma Streekeigen Landschapsbeheer is het tweede spoor. Hierin stimuleren en

ondersteunen we burgerinitiatieven die zich willen inzetten voor het landschap en de natuur in hun omgeving. Ook individuele grondeigenaren kunnen een eerste advies krijgen. In 2024 zijn 234 vragen van (particuliere) grondeigenaren behandeld en hebben wij meer dan 30 groepen verder geholpen bij het beheer van hun landschap. Vanuit dit project zijn ook weer boomdeeldagen georganiseerd waarbij er 71.700 bomen zijn uitgedeeld. Dit jaar deden hier 15 gemeenten aan mee. In deze gemeenten konden particulieren tegen sterk gereduceerd tarief struiken en bomen krijgen voor hun stuk grond in het buitengebied. Het budget is in alle gemeenten besteed en deze boomdeeldagen waren een succes.

Door gebruik te maken van verschillende regelingen hebben wij dit jaar grote budgetten ontvangen voor het aanleggen van landschapselementen. Daardoor konden wij initiatieven niet alleen in de planvorming adviseren, maar ook in de uitvoeringskosten ondersteunen. Ook is een aantal vrijetijdsondernemers met advies en subsidie gestimuleerd om hun ruimtelijke kwaliteit te versterken door aanplant van meer gebiedseigen groen. In totaal hebben wij in het plantseizoen 2023/2024 binnen het programma Landschapsbeheer 3.482 bomen en 140.735 stuks bosplantsoen aangeplant.

2.5 Natuur en Landschapsbeleving

Natuur- en landschapsbeleving is een ervaring van mensen die ontstaat uit de interactie tussen mens en natuur, landschap & cultureel erfgoed. Deze ervaring draagt bij aan het vergroten van de waardering, waardoor mensen op een meer verantwoordelijke manier omgaan met natuur & landschap. Op zowel onze eigen terreinen als in het landschap hebben wij diverse mogelijkheden georganiseerd om de mensen de natuur te laten beleven.

In 2024 hebben wij weer meer dan 29.000 mensen mogen ontvangen in onze bezoekerscentra. Daarnaast hebben wij met 133 excursies zo'n 2.200 deelnemers de natuur laten zien. En op de 36 evenementen die wij hebben georganiseerd kwamen 3.500 deelnemers af.

Nieuw dit jaar was de Sallandse versie van de 'Almabtrieb' die bijgewoond kon worden door donateurs. Met hen hebben wij aan het einde van het seizoen, toen de dagen korter en kouder werden, de schapen van de Lemelerberg terug naar de schaapskooi gedreven.

In samenwerking met de gemeente Enschede is een mindervalide pad gerealiseerd op landgoed 't Stroink. Zo kunnen ook mensen met een lichamelijke beperking genieten van het bos.

De Dasmobiel was ook dit jaar weer een succes en werd het hele seizoen goed bezocht en er was een hoge das-kans.

Het Hilligenpad - een van de meest geliefde wandelroutes van Twente - is met twee etappes uitgebreid tot een zevendaagse pelgrimsroute. Bij de route is een nieuwe wandelgids verschenen.

Het jaar is half december afgesloten met de jaarlijkse midwinterhoornwandeling in het Reestdal. Maar liefst 500 deelnemers mochten wij hier ontvangen.

2.6 Vrijwilligers

Ondanks een dalende trend in het aantal vrijwilligers landelijk mag Landschap Overijssel zich verheugen in een continue stroom van nieuwe vrijwilligers. Daarbij merken we, dat de wijze waarop de "nieuwe" vrijwilliger zijn of haar steentje bij wil dragen verandert. Wel met dezelfde, soms zelfs grotere, intrinsieke motivatie maar met andere mogelijkheden en wensen over de manier waarop zij zich willen inzetten.

Naar aanleiding van een motie van de Provinciale Staten heeft het Verwey-Jonker instituut een verkennend onderzoek uitgevoerd en een rapport opgesteld om het vrijwilligerswerk in Overijssel toekomstbestendig te maken. Onze bevindingen en ervaringen komen overeen met de uitkomsten in dit rapport. Ook Landschap Overijssel heeft de behoefte aan een nieuwe generatie krachten die zich langdurig inzetten. In 2024 is een start gemaakt met de uitwerking van de bevindingen gezamenlijk met de groene vrijwilligersorganisaties, genaamd Tour Vrijwilligersbeleid, waarbij de thema's weerbare jongeren, opleidingen, vrijwilligers met

een kwetsbaarheid, tour Vrijwilligers en bestuurskracht verder zijn uitgewerkt. Landschap Overijssel gaat in 2025 meewerken aan de tour Vrijwilligers en vrijwilligers met een kwetsbaarheid.

In 2024 zijn onder andere de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Opzetten van natuurklussen voor losse vrijwilligers, ten einde ook een nieuwe doelgroep aan te boren, denk aan jongvolwassenen en gezinnen met kinderen.
- Activiteiten in het kader van weidevogelbescherming.
- Activiteiten in het kader van soortenbescherming.
- Beheer van 3 gereedschapsdepots & uitleensysteem.
- Organisatie van de Natuurwerkdag.
- Coördineren van vrijwilligerswerk in de natuurterreinen en in het agrarisch natuurbeheer.
- Diverse opleidingen voor vrijwilligers, bijv. netwerkdagen voor mentoren, algemene startdagen voor nieuwe vrijwilligers, Arbo- en VHV-cursussen etc.

We zijn verheugd dat wij samen met onze vrijwilligers het gezicht van Landschap Overijssel kunnen zijn. Zij zijn onze ambassadeurs!

2.7 Belangenbehartiging

In 2024 zijn op diverse schaalniveaus ontwikkelingen geweest die invloed hadden op onze doelstellingen. Door de landelijke ontwikkelingen (wegvallen NPLG en transitiefonds) is ook het Provinciaal programma Landelijk Gebied (PPLG) geschrapt. Lichtpuntje is de verhoging van het budget voor agrarisch natuurbeheer. Wij pleiten in onze lobby om de bestaande landschapsfondsen in te zetten voor aanleg en langjarige financiering van landschapsbeheer. We hebben zienswijzen ingediend op de provinciale landbouwvisie en de Nieuwe Omgevingsvisie waarin we o.a. pleiten voor aanleg, herstel en langjarig beheer van landschapselementen (10% GDBA). We hebben de Wegwijzer Energie in het Overijsselse Landschap herzien in samenwerking met Overijssels Particulier Grondbezit (OPG) en Natuur en Milieu

Overijssel (NMO). Deze Wegwijzer helpt ons om effectief aandacht te vragen voor de landschapsbelangen bij de energietransitie. Samen met de groene organisaties hebben we afgelopen jaar aandacht gevraagd voor de financiering van het BOA-toezicht in onze natuurgebieden. Bij de vaststelling van de begroting in november hebben de Provinciale Staten van Overijssel 1.2 mln. euro ter beschikking gesteld over jaren 2025/2026 voor het versterken van de inzet groene Boa's bij TBO's. De TBO's maken onderling afspraken over de verdeling van deze middelen. Op gemeentelijk niveau zagen we in 2024 een verder toenemende druk op het buitengebied door woningbouwplannen en industrie. We proberen vroegtijdig bij de planvorming betrokken te worden om de belangen van natuur en landschap in te brengen.

- Samen met de gemeente Enschede werken we aan een visie en uitvoeringsprogramma voor behoud en versterking van de Ecozone. Dit natuurgebied van LO staat onder druk door externe ontwikkelingen (o.a. woningbouw Eschmarkerveld).
- De gemeenten Enschede en Hengelo werken aan de planvorming voor de Spoorzone Hengelo Enschede (SHE). Landschap Overijssel is zichtbaar aanwezig om het belang van robuuste natuur in te brengen.
- In de planvorming van Businesspark XL2 in Almelo pleiten we voor een robuuste groenzone langs het bedrijventerrein zodat de natuurzone langs de Doorbraak breder wordt.
- We hebben ondersteund bij de opstart van een sterke lobby tegen de komst van de F35 naar Vliegveld Twente
- We hebben een zienswijze ingediend tegen de aanvraag van omgevingsvergunningen voor het opwaarderen van de ijsbaan in het Zandstuvebos tot een multifunctioneel beleefpark dat veel meer impact heeft op de waarden van het Zandstuvebos. Bewoners hebben zich op ons advies verenigd in de Stichting Behoud Zandstuvebos om zo een stevig geluid vanuit de maatschappij te kunnen laten horen.

Sinds 2020 kaarten we bij de gemeente Staphorst illegale slootdempingen aan. Inmiddels is toezicht en handhaving goed op orde. In december 2024 is door de gemeenteraad een herstelplan goedgekeurd voor het herstel van 12 bermsloten en bermen op

gemeentelijke grond. Landschap Overijssel zal betrokken worden bij de ecologische begeleiding.

2.8 Lobby en beïnvloeding

Natuurinclusieve samenleving en 10% groenblauwe dooradering

Met Gastvrij Overijssel werken we intensief samen aan het biodiverser maken van de toeristische sector. In 2024 hebben we 10 toeristische ondernemers geadviseerd over natuurlijker inrichting van hun camping/bungalowterrein. Zowel met persoonlijk advies als met excursies en kennisbijeenkomsten en in een enkel geval een ontwerpatelier of een voucher voor een bedrijfsnatuurplan. Dit resulteert veelal in andere aanplant en beheer op deze terreinen en beïnvloeding van hun gasten voor meer natuurbesef. Natuurcamping De Lemeler Esch heeft mede hierdoor de prijs gewonnen als meest duurzame kampeerplek van 2024. Met Natuur voor Elkaar hebben we de kennis rond dit thema vastgelegd in het kennisplatformOost <https://www.kennisplatformoost.nl/natuurlijk-ondernemen/> en via een inspiratiebundel gemaakt door Facet.

Daarnaast hebben we landschapsbiografieën kunnen maken voor onder andere Salland en het Reestdal. Ze vormen de basis voor productontwikkeling zoals beleefroutes en versterking van lokale kennis van en liefde voor het landschap.

Bedrijventerreinen of “werklandschappen” vormen een uitdaging als het gaat om natuurlijker inrichting. In 2024 hebben we onder meer Kennispark Enschede, Euregiobedrijventerrein Enschede, Twentekanaal Hengelo en De Mors in Ootmarsum begeleid/geadviseerd voor natuurlijker inrichting. Deze plannen worden de komende periode vertaald in uitvoering. RW50 Kampen, Blankenfoort Heino en Rollepaal Dedemsvaart zijn enkele terreinen die in 2024 de uitvoering van soortgelijke plannen hebben opgepakt. Voor XLpark Almelo hebben we gelobbyd tegen verdere uitbreiding van dit grootschalige bedrijvenpark. Parallel daaraan hameren wij op een inrichtingsplan dat zoveel mogelijk rekening houdt met bestaande natuur- en landschapswaarden.

Natuur heeft een belangrijke waarde voor de gezondheid van mensen, vooral ook voor kwetsbare mensen. Samen met IVN natuureducatie, Natuur en Milieu Overijssel en Natuur voor Elkaar stimuleren we zorginstellingen om natuur meer in te zetten in de zorg, bijvoorbeeld in therapie en inrichting. Zo werken we zelf al bijna 10 jaar samen met CarintReggeland binnen Zorgend landschap voor jong-dementerenden. Vele tientallen cliënten zijn daarmee geholpen in het verbeteren van hun gezondheid en geluksbeleving. In 2024 hebben we een zorginstelling gekoppeld aan een TBO om mensen met een handicap in te zetten bij licht landschapsonderhoud, met als doel fitter en gelukkiger te zijn. Daarnaast hebben we een aantal inspiratiebijeenkomsten mede-georganiseerd.

Toekomstbestendige landgoederen

Voor de landgoederen rond Enschede hebben we een afwegingskader voor ontwikkeling van vastgoed gemaakt. Samen met de Stadsbouwmeester en ons interne team is dit kader ontwikkeld en succesvol geïntroduceerd bij gemeentelijke beslissers. Het maakt dat we in 2025 concrete vastgoed-ontwikkelplannen kunnen maken voor onder andere Hof Espelo en Smalenbroek.

Robuuste natuur

Ter bescherming van de kwetsbare natuur in Nationaal park Sallandse Heuvelrug en Twents Reggedal hebben we samen met partners zoneringskaarten gemaakt. Ter spreiding van de gasten is een zogenoemde poorten-aanpak gemaakt waarmee we alternatieven bieden voor de drukke plekken.

2.9 Kennis en Kunde

Dit programma richt zich op het onderzoeken, verzamelen en vooral ook delen van kennis en kunde om zo bij te dragen aan onze ambities en doelen. In dit programma hebben we dit jaar meer dan 30 projecten uitgevoerd gericht op o.a. erfgoed, ecologie en landschapsbeheer.

Zo hebben wij dit jaar het project 'Onze burens uit de prehistorie' afgerond. Grote delen van ons prehistorische landschap zijn verborgen; verscholen tussen de bomen of onder de bodem. Soms zien we een tipje van de sluier in de vorm van een

grafheuvel of raatakker. Daar kunnen we de prehistorische mens - vaak met moeite - visualiseren. Als een soort 'buur' die we nog niet goed kennen, maar die toch al zo'n 5.000 jaar naast ons woont. Binnen het project 'Onze burens uit de prehistorie' hebben wij deze buur weer zichtbaar gemaakt. Voor het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking en culturele verbondenheid in de EUREGIO-regio heeft Landschap Overijssel voor dit project de People-to-people-EUREGIO-prijs gewonnen.

In het project Wilde bomen en struiken hebben wij vrijwilligers en experts opgeleid in het inventariseren en herkennen van inheems autochtone bomen en struiken. Daarnaast zijn er door de vrijwilligers in totaal 351 bijzondere bomen en struiken geïntroduceerd, verdeeld over 27 soorten en 121 bosvakken in beeld gebracht met tot 20 soorten per vak. In het verlengde van dit project zijn wij aangesloten bij een landelijk consortium dat de klimaatbestendigheid van plantmateriaal uit oude boskernen onderzoekt.

OPG heeft samen met ons de invloedssfeer van verschillende landgoederen (landgoedbiotoop) in beeld gebracht. Nieuwe ontwikkelingen buiten de landgoederen kunnen van invloed zijn op de landgoederen. Binnen de landgoedbiotoop mogen ontwikkelingen geen afbreuk doen aan het aanwezige erfgoed in de fysieke zin en moet het binnen het gedachtegoed/karakter passen, of liever nog dit versterken.

Voor de Twentse gemeenten is een onderzoek gedaan en een strategie met handreiking ontwikkeld voor het versterken van de groenblauwe dooradering, met name voor akkerranden. Voor de gemeente Hellendoorn is dit verder uitgewerkt in een kansenkaart. Inmiddels werken wij deze kansenkaarten uit voor elke Twentse gemeente.

In samenwerking met Het Drentse Landschap hebben wij de Reestdalvisie opgesteld. Hiermee geven wij onze visie hoe wij gezamenlijk willen bijdragen aan een mooie toekomst voor één van de meest authentieke Nederlandse beekdalen.

2.10 Uitvoering

Uitvoering is een groot programma en ook ons meest zichtbare programma. In dit programma voeren we namelijk de projecten uit, die we in de voorliggende periodes hebben ontwikkeld. De doelstelling van deze projecten is altijd gelijk (versterking van natuur, erfgoed en landschap), maar de omvang en uitvoeringswijze zijn immer anders. Binnen dit programma hebben we in 2024 bijvoorbeeld gewerkt aan het Park 1813 op de Lemelerberg, waar we de bosranden hebben versterkt vanuit ecologische en erfgoed-oogpunt. Ook zijn op onze terreinen anti-verdrogingsmaatregelen genomen, onder andere op Landgoed Stroink. Het terugbrengen van de Driepuntsbrug op de Horte is een goed voorbeeld van samenwerking tussen terreinbeheer, erfgoed en vrijwilligers. Daarnaast hebben we samen met grondeigenaren grote hoeveelheden groen in het landelijk gebied aangelegd vanuit diverse projecten. Hiermee worden het ecologische netwerk van landschapselementen versterkt en uitgebreid.

2.11 Vernieuwing

Vernieuwing is een ondersteunend programma dat bijdraagt aan onze doelstellingen door kennisontwikkeling, agendering en visievorming op organisatieniveau.

In dit programma is in 2024 onder andere gewerkt aan de Landgoedvisie voor de Horte. Hierin zijn keuzes gemaakt over de lange termijn, met name over het gebruik van de gebouwen. Samen met de gemeente Enschede hebben we gekeken naar onze landgoederen en op welke wijze we daar eventueel een nadere maatschappelijke bijdrage kunnen leveren. Op Beerze is gewerkt aan de planvorming rondom de herontwikkeling van ons erf aldaar.

2.12 Natura 2000

In Nederland neemt de variatie aan planten en dieren al decennialang drastisch af. Wanneer soorten verdwijnen, loopt ons ecosysteem schade op. Landschap Overijssel beheert negen Natura 2000-gebieden die vanwege hun soortenrijkdom zo bijzonder zijn dat we vanuit Europa de verplichting (en de kans!) krijgen ze extra te beschermen. In 2024 zijn we weer een stap verder gekomen in deze gebieden.

Dit is wederom zonder meer een jaar geweest dat in het teken stond van uitvoering. In een groot aantal van onze terreinen zijn de zogenaamde “interne maatregelen” uitgevoerd. De maatregelen vonden plaats in het kader van de zogenaamde provinciale Ontwikkelagenda, maar ook in het kader van de Rijksregelingen Versneld Natuurherstel 1 en 2. Waar mogelijk hebben we de verschillende financieringsbronnen gecombineerd, zodat de maatregelen integraal en in één werkgang zijn uitgevoerd. Zo zijn maatregelen uitgevoerd in het Wierdense Veld, Lemelerberg, Manderheide, Bergvennen, Beerze, Buitenlanden Langenholte, Boetelerveld en Aamsveen. Het is mooi om te zien dat de terreinen die in eerdere jaren zijn aangepakt, al mooie resultaten laten zien.

In de diverse deelgebieden van de Gebiedsgerichte Aanpak stikstof én op het overkoepelende provinciale niveau van het PPLG hebben we uitvoerig meegedaan in het vinden van de puzzelstukjes voor de ingewikkelde puzzel die we hebben te leggen in het landelijke gebied. Het politieke besluit om het PPLG stil te leggen, is hierin een onfortuinlijke factor.

2.13 Communicatie

Als Landschap Overijssel zijn we steeds volop in gesprek met onze omgeving. We zoeken de inwoners van Overijssel op door lezingen en rondleidingen te geven. We nodigen ze uit om deel te nemen aan activiteiten en cursussen, vrijwilliger te worden of zelfstandig de natuur en het landschap nader te verkennen en zelf een steentje bij te dragen aan een groener, gezonder en mooier Overijssel.

Om ze te bereiken zetten we verschillende middelen in. We hebben onze eigen kanalen. Zo verschijnt ons magazine vier keer per jaar. In 2024 heeft het magazine een restyling gehad, zodat het beter aansluit op de hedendaagse ontvanger. Het is zowel online als in print beschikbaar en wordt actief verspreid onder onze donateurs. Daarnaast is de digitale nieuwsbrief – ook in een nieuwe vormgeving – in 2024 twaalf verschenen. Het aantal abonnees stijgt gestaag. Onze website biedt een schat aan informatie en wordt wekelijks verrijkt met nieuws, achtergronden en projectinformatie.

Via de apps Wandelen in Overijssel en Fietsen in Overijssel leren veel sportieve inwoners op een laagdrempelige manier meer over landschap, erfgoed en natuur in hun omgeving. Op online mediaplatformen als Facebook, YouTube, Instagram en LinkedIn hebben we dagelijks interactie met belangstellenden. Vooral de interactie op LinkedIn is toegenomen.

In 2024 hebben we veel energie gestoken in de positionering van Landschap Overijssel. Hiervoor is een positionerings- en communicatiestrategie opgesteld. Hiermee brengen we meer focus in onze communicatie aan, zodat externe doelgroepen beter weten waar we voor staan en hoe men met ons kan samenwerken. Dat zal de impact van ons werk vergroten.

2.14 Fondsenwerving

Landschap Overijssel heeft in 2024 wederom op drie lijnen van fondsenwerving ingezet om bestaande inkomsten veilig te stellen en nieuwe inkomsten te realiseren.

1. Vaste donateurs en incidentele gevers, (periodieke) schenkers en nalatenschappen;
2. Bedrijfsvrienden;
3. Vermogensfondsen.

Wij zijn alle gevers, groot en klein, bijzonder erkentelijk voor de (toegezegde) bijdragen die wij in 2024 hebben mogen ontvangen.

In 2024 hebben we het 'Natuurfonds' gelanceerd en campagne gevoerd om dit fonds te vullen. Dit kon al direct rekenen op (grote) giften waarmee we de natuur in Overijssel kunnen versterken. Ook heeft een aantal mensen besloten het natuurfonds in hun

testament op te nemen. We zullen deze campagne verder voortzetten, want de natuur blijft zwaar onder druk staan. Dit jaar mochten we ook weer een aantal nalatenschappen en legaten ontvangen. We zijn verheugd dat mensen het Overijsselse landschap zo dierbaar is en dat ze het vertrouwen in ons stellen. In 2024 hebben we ook ons eerste Fonds op Naam met een schenker opgezet dat zich zal richten op het herstel van loofbos en hoogveen.

Bedrijfsvrienden

We hebben in 2024 de volgende nieuwe bedrijfsvrienden toegevoegd: Cogas, Vebego Groen en Aannemingsbedrijf Netjes Kampen. We hebben wederom twee bedrijfsvrienden ontbijtbijeenkomsten georganiseerd. In het voorjaar in het Reestdal en het najaar waren we te gast bij koninklijke Grolsch die in 2024 een extra donatie heeft gedaan en naast deze donatie ook met een aantal medewerkers verschillende dagen de handen uit de mouwen heeft gestoken bij Landschap Overijssel. Ook Vriend Sensata heeft tijdens hun jaarlijks Day of Service gewerkt bij Hof Espelo. Met Vebego Groen hebben we in 2024 samen een symposium georganiseerd tijdens de Military Boekelo en hier alle bedrijfsvrienden voor uitgenodigd. Slimstock en Negam hebben ook in 2024 naast hun standaard bedrijfsvriendschap wat extra's gedaan. Bedrijfsvriend NABR had in 2024 een jubileum te vieren en heeft relaties verzocht een donatie aan Landschap Overijssel te doen en daarmee hun vriendenbijdrage verdubbeld.

Vermogensfondsen

In 2024 ontvingen wij van verschillende vermogensfondsen een (toezegging voor een) bijdrage voor de realisatie van projecten. De Nationale Postcode Loterij is al jaren een zeer belangrijke partner, zo ook in 2024. Hun genereuze bijdrage verzorgt een essentiële basis voor een maximaal bereik voor onze doelstellingen. Hierdoor kan Landschap Overijssel zich telkens vernieuwend profileren in innovatieve projecten.

Een deel kwam van fondsen waarvan Landschap Overijssel vaste begunstigde is, te weten Ars Donandi, Hedwig Carolina, A.A.M. Bijleveld, Marke van Streukel. Het Dinamo Fonds was ook in 2024 weer van groot belang voor vele mooie projecten, waaronder op Beerze. Verder hebben we veel samen kunnen werken met het Cultuurfonds voor prachtige projecten. Ook de afdeling Cultuurfonds

Overijssel is met haar fondsen op naam een belangrijke partner. Zo kunnen we in 2025 het project 'Soortenjacht met BioBlitz' uitvoeren dankzij steun van deze fondsen.

Hoofdstuk 3

Watermolen van Bels in Mander

3. Organisatie

3.1 Organisatiestructuur

Landschap Overijssel staat onder leiding van de directeur-bestuurder. De directie bestaat uit één persoon. De Raad van Toezicht is belast met het houden van integraal toezicht op het beleid. De dagelijkse aansturing van de organisatie gebeurt vanuit een managementteam waarin naast de directeur-bestuurder en controller ook drie managers met eigen verantwoordelijkheden zitting hebben. In mei hebben we een nieuwe manager Samenleving geworven.

Sinds 2020 werken wij in programma's. Deze is gestoeld op de *Theory of Change*. Onderstaande programmastructuur is in 2024 voortgezet met de uitbreiding van programma Erfgoed.

De programma indeling is onderverdeeld in kerntaken (programma's die rechtstreeks bijdragen aan de missie van Landschap Overijssel), ondersteunende taken (programma's die ervoor zorgen dat de kerntaken kunnen worden uitgevoerd) en ontwikkeltaken (programma's die erop gericht zijn om de organisatie verder te ontwikkelen), deze zijn als volgt:

Kerntaken:

Terrein- en gebouwenbeheer	TGB
Landschapsbeheer	LSB
Beleving	NLB
Vrijwilligerswerk	VRW
Belangenbehartiging	BELKT

Ondersteunende taken:

Communicatie	COM
Fondsenwerving	FWV
Organisatie	ORG
Personeelszaken	PER

Ontwikkeltaken:

Belangenbehartiging	BELOO
Landschapsbeheer	LSBOO
Samenleving	SAM
Lobby & Beïnvloeding	LEB
Kennis en Kunde	KEK
Uitvoering Landschap	UITL
Uitvoering natuur	UITN
Vernieuwingen	VER
Natura 2000	N2K
Erfgoed	ERF

3.2 Verslag van de directie

Het managementteam vergaderde in 2024 wekelijks. De MT-vergadering heeft als doel om besluiten te nemen en op strategisch niveau te discussiëren. De managers zijn verantwoordelijk voor het programmamanagement en bewaken de focus in het programma in aansluiting op de strategische doelstellingen van de organisatie en in samenspraak met de medewerkers die aan het programma werken. Daarbij hebben we meer focus aangebracht door te werken met ambities.

Het jaarplan 2024 vormde de basis voor de sturing en uitvoering van de activiteiten in 2024. Ook hier waren ambities waar langs we keuzes hebben gemaakt, naast de reguliere taken.

De samenwerking met de ondernemingsraad (OR) is waardevol voor de directie. De ondernemingsraad had een opbouwende houding en heeft meegedacht over maatregelen om de werknemers zo goed mogelijk te ondersteunen. Ook is de OR intensief betrokken bij de organisatieontwikkelingen, vernieuwing in het HR-beleid, financiële verantwoordingen en overige organisatorische keuzes.

LandschappenNL is de landelijke koepel van Landschap Overijssel. De directeur-bestuurder en adjunct-directeur nemen deel aan het

Directeuren Beraad en het Directeuren Rentmeesters Overleg van LandschappenNL. De koepel vervult ook de werkgeversrol in het Sociaal Overleg in het kader van de CAO. De directeur-bestuurder van Landschap Overijssel was de afgelopen jaren hierbij de onderhandelaar namens de andere landschappen.

In 2024 is net als in voorgaande jaren ingezet op goede samenwerkingsverbanden met andere partijen. We zoeken daarbij zoveel mogelijk verbinding. Waar mogelijk willen we gezamenlijk optrekken en afstemmen met partners. Een nauwe samenwerking is er met andere groene organisaties in Overijssel: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Natuur en Milieu Overijssel. Maar ook met Overijssels Particulier Grondbezit (OPG) zijn de contacten intensief en goed. Landschap Overijssel is een van de grootste leden van het OPG. We realiseren ons allen dat we een verantwoordelijkheid hebben voor het landschap en de natuur in Overijssel. Ook zijn de contacten met gemeenten verder geïntensiveerd. Met het bedrijfsleven zijn individueel of in groepsverband activiteiten georganiseerd.

Een speciale samenwerking hebben we met de Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel. We hebben een zakelijke overeenkomst om de werkzaamheden voor deze organisatie te doen. Maar we zetten ons ook gezamenlijk in om het systeem van Groene en Blauwe Diensten een vervolg te geven. In dat kader zijn we ook één van de initiatiefnemers van Salland Loont, waar we zitting in de stuurgroep hebben.

De terreinbeherende organisaties hebben ook een gezamenlijke vertegenwoordiging in de Fauna Beheer Eenheid (FBE). Faunabeheer en jacht leverden ook in 2024 weer een aantal dossiers op die aandacht hebben gevraagd: de bestrijding van ganzen, de komst van de wolf en de bestrijding van invasieve exoten.

We zijn ook betrokken bij de plannen om een Nationaal Park Sallandse Heuvelrug en Twents Reggedal te maken. Wij zien de meerwaarde van zo'n Nationaal Park op basis van een landschapsbiografie. We hebben nu zitting in het kernbestuur en het Breed Bestuurlijk Overleg.

Ook met de provincie Overijssel wordt op project- en programma niveau goed samengewerkt. Zo werken we gezamenlijk aan het N2000-programma en doen we projecten in het kader van Natuur voor Elkaar, waaronder vrijwilligerswerk, soortenbescherming en Streekeigen Landschapsbeheer. Dit programma vernieuwde in 2024. Ook presenteerde de provincie haar nieuwe erfgoedbeleid, waar voor Landschap Overijssel een rol is weggelegd in de coördinatie van de uitvoering.

Belangrijke bestuurlijke dossiers in 2024 waren N2000 en in aanvulling hierop de veranderingen in het NPLG/PPLG, erfgoed, droogte en stikstof. In het N2000-dossier is goede voortgang geboekt, interne maatregelen zijn in bepaalde gebieden afgerond en ook zijn er besluiten genomen over Provinciale Inpassingsplannen. Stikstof en droogte blijven het belangrijkste dossier bestuurlijk gezien. De Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof heeft nog geen resultaten geboekt, in afwachting o.a. van landelijk beleid. Het huidige kabinet heeft vooruitlopend hierop al enkele maatregelen genomen zoals het beëindigen van het NPLG.

De opvolger van het platform Samen Werkt Beter: 'Toekomst voor ons platteland (TVOP)' bleek ook in 2024 van waarde. Landschap Overijssel hecht er namelijk waarde aan dat we als partijen in het landelijk gebied op een correcte en open wijze in gesprek blijven. Wat ons betreft is dit hiervoor een goed instrument.

3.3 Verslag van de Raad van Toezicht

Het jaar 2024 lijkt opnieuw een belangrijk scharnierpunt te zijn in de ontwikkelingen en het beleid ten aanzien van landschap en natuur – en wederom op meerdere fronten. De transitie in de agrarische sector, inmiddels onontkoombaar, blijft gepaard gaan met maatschappelijke en politieke spanningen. Waar in 2023 de onderhandelingen over een landbouwakkoord al spaak liepen, is in 2024 het politieke speelveld verder veranderd. De kabinetsformatie die volgde op de verkiezingen van eind 2023, heeft geleid tot een andere koers. Het wegvallen van het PPLG, het bijbehorende transitiefonds en de gerechtelijke uitspraken rondom stikstof en natuurherstel, hebben

Nederland op slot gezet. In Den Haag wordt hard gewerkt aan een oplossing, maar vooralsnog is deze oplossing nog niet in zicht. De problematiek die dit met zich meebrengt, wordt in de tussentijd alleen maar groter. Bovendien worden ook andere ruimtelijke opgaven actueler: klimaatadaptatie, drinkwater, energietransitie zijn slechts drie voorbeelden van (grote) vragers van ruimte.

De gevolgen van de transitie in het landelijk gebied zijn merkbaar, ook in het werk van en bij de medewerkers van Landschap Overijssel. Dat heeft de inzet niet verminderd. Integendeel; Landschap Overijssel is zichtbaar, actief en in verbinding gebleven in de provincie, met mooie resultaten. De uitvoering van de meerjarenvisie, die in 2023 is vastgesteld, is voortvarend opgepakt. Financieel gezien is 2024 positief afgesloten, waarbij wel sprake is van enkele bijzondere posten.

De Raad van Toezicht kwam in 2024 acht keer bijeen. Besproken werden onder andere de voortgang van de meerjarenvisie, handhaving & toezicht, het meerjarenpersoneelsplan en de positionering- en communicatiestrategie. Specifieke aandacht is uitgegaan naar het Gelijkberechtigingsdossier. Uiteraard stonden ook de gebruikelijke onderwerpen zoals begroting, jaarrekening en kwartaalrapportages op de agenda.

Om zelf geïnspireerd te blijven, hebben we een bezoek gebracht aan en gesproken met Het Drents Landschap, waar we te gast waren op het prachtige landgoed Oldengaerde. Om de nieuwe generatie medewerkers te leren kennen en inhoudelijk kennis te nemen van de ontwikkelingen in het groene onderwijs hebben we een bezoek gebracht aan Hogeschool Van Hall-Larenstein in Velp. De auditcommissie en de remuneratiecommissie kwamen respectievelijk drie en twee keer bijeen in 2024.

Eind 2024 nam Anne Flierman na twee termijnen van 4 jaar, afscheid als voorzitter en lid van de Raad van Toezicht. Wij zijn Anne veel dank verschuldigd voor zijn jarenlange inzet, deskundigheid en betrokkenheid. Mede dankzij zijn scherpe blik en nauwe samenwerking met de directeur-bestuurder bleef de organisatie ook in uitdagende tijden stabiel. In 2024 hebben we wederom een trainee binnen de Raad van Toezicht gehad. Lisa Heethaar, deelnemer

aan het programma 'Het Nieuwe Toezicht', heeft als zodanig zitting genomen in de Raad. Zij heeft zich onder andere ingezet voor onze Visie op Toezicht. Haar frisse blik en waardevolle input zijn zeer gewaardeerd. Zij sluit haar stage af in de loop van 2025. De Raad van Toezicht heeft besloten in 2025 opnieuw een trainee toe te laten.

De Raad kijkt terug op een intensief en waardevol jaar. Er is op constructieve wijze samengewerkt met bestuur, medewerkers en vrijwilligers. We danken iedereen die zich heeft ingezet voor landschap en natuur in Overijssel.

Namens de Raad van Toezicht,
Karin Leferink
vicevoorzitter

3.4 Personeel

Het personeelsbeleid richt zich op inzet en ontwikkeling van medewerkers zodat de doelstellingen van Landschap Overijssel kunnen worden gerealiseerd en de positie van de organisatie wordt versterkt. Een samenhangend geheel tussen visie, missie, kernwaarden van de organisatie, HR-uitvoering en HR-borging. Het centraal stellen van de medewerkers, de arbeidsverhoudingen en de personele ontwikkelingen zijn hierin belangrijke aspecten. In het missie/visie document zijn de kernwaarden en kerncompetenties van de organisatie geformuleerd. Een duidelijke focus van de juiste medewerker op de juiste plek, met up to date deskundigheid. In 2024 zijn de werkprocessen rondom in-, door- en uitstroom verder geprofessionaliseerd en inmiddels heeft eerste check-act plaatsgevonden. Het opgezette stagebeleid heeft in 2024 zijn vruchten afgeworpen, per start schooljaar (2x per jaar) zijn minimaal 2 stagiaires – diverse functies - ingestroomd. Stagiaires zijn de toekomstige medewerkers met de juiste knowhow, vaardigheden en ervaring. Door vroegtijdig te investeren wordt op vroege leeftijd een verbinding gemaakt met de scholier en Landschap Overijssel.

In 2023 is de LO Academy opgericht, het opleiding en ontwikkelplan om te borgen dat Landschap Overijssel een kennisintensieve organisatie kan zijn

en blijven door kennis en vaardigheden bij medewerkers op peil te houden. De academy is opgebouwd uit 6 pilaren; EHBO/Arbo, Persoonlijke ontwikkeling, Vakinhoudelijk, Specialisatie, ICT en kennisdeling. Waarbij kennisdeling voor en door eigen medewerkers een belangrijke pijler in uitvoering is geweest in 2024. Vakinhoudelijk is de buitendienst in de verplichte NKC onderdelen opnieuw geschoold. Onder de pijler Persoonlijke ontwikkeling heeft in 2024 de training “omgaan met emoties en agressie” een aantal keer plaatsgevonden.

Steeds belangrijker wordt de focus op duurzame inzetbaarheid, waar het thema preventie en vitaliteit nu en in de nabije toekomst veel aandacht krijgen. Dit houdt in, focus op zowel fysieke als mentale gesteldheid van medewerkers om ze langdurig inzetbaar te houden. Met als doel kennis en ervaring binnen te houden en medewerkers-tevredenheid hoog te houden. In 2024 heeft een aantal medewerkers gebruik gemaakt van de ingezette PMO (preventief medisch onderzoek), daarnaast is preventief een aantal keer een maatwerk interventie ingezet ter voorkoming van langdurige uitval.

Passend bij de organisatiefilosofie, meerjarenvisie en ambities is een denkwijze ontwikkeld voor een nieuwe functionele overlegstructuur die in 2024 uitgerold is over de diverse functiegroepen en typen overlegvormen. Deze overlegstructuur heeft zijn meerwaarde opgeleverd en wordt gecontinueerd in 2025.

Functioneringsmanagement

Het functioneringsmanagement met bijbehorende functiematrix, competentiematrix en functieprofielen zijn verankerd binnen de organisatie in het Goede gesprek en in de maatwerk gesprekken. Het functioneringsmanagement past binnen de randvoorwaarden van de Raam-CAO Bos en Natuur Ondernemingsdeel De Landschappen en geeft een basis aan de borging van de kwaliteit van het personeel en de persoonlijke ontwikkeling. Op basis van de inhoud van het Goede gesprek en de diverse ontwikkelgesprekken worden afspraken met de medewerkers gemaakt en bijbehorende opleidingen, trainingen en coaching afgesproken. Thema's als persoonlijke groei, ambities, duurzame

inzetbaarheid blijven terugkerende gespreksonderwerpen.

Samenstelling personeel

Gedurende het boekjaar bedroeg het gemiddeld aantal werknemers 58,5 FTE (2023: 58,3 FTE). Het betreft hier zowel medewerkers in vaste dienst als ook medewerkers met een tijdelijk dienstverband.

De gemiddelde leeftijd van de werknemers op 31 december 2024 is 46 jaar (2023: 46 jaar).

De vervanging van personeel in 2024 was gelegen in de functiegroepen advies natuur en landschap, projectleiding, projectmedewerking, controlling, vrijwilligerswerk en rentmeesterschap. De schaarste op de arbeidsmarkt heeft niet geleid tot het niet kunnen invullen van openstaande vacatures; alle vacatures zijn conform benodigde competenties/vaardigheden & noodzakelijke eisen ingevuld. De in 2023 gewijzigde managementstructuur werd in 2024 met de aanstelling van een nieuwe manager Samenleving voltooid. In deze structuur vallen de programma's Vrijwilligerswerk, Fondsenwerving, Natuurbeleving en Communicatie onder de manager Samenleving. Het ziekteverzuim over 2024 was 4,1% (2023: 5,5%) Hiervan was het langdurig ziekteverzuim in 2024 2,9% (2023: 4,3 %) en het kortdurend verzuim 1,2 % (2023: 1,2 %). Het langdurige ziekteverzuim is inclusief zwangerschap (2,9 %). Diverse interventies in de preventie en maatwerk activiteiten om de terugkeer op de werkplek mogelijk te maken, hebben haar vruchten afgeworpen.

Scholing en opleiding

In 2024 is EUR 35k besteed aan opleiding en scholing (realisatie 2023: EUR 18k). De effectieve besteding van de kosten is in lijn met begroting. In 2024 is wederom met succes regelmatig gebruikt gemaakt van subsidieregelingen van Colland Arbeidsmarkt.

Beloningsbeleid

Alle medewerkers van Landschap Overijssel, inclusief de leden van het managementteam, worden beloond conform de Raam-CAO Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. Begin november is de nieuwe CAO Bos en Natuur vastgesteld met een looptijd van 24 maanden en een loonsverhoging van 4,5% vanaf 1 november 2024 en 4% vanaf 1 november 2025. Ook is er een onregelmatigheidstoeslag overeengekomen voor de

in roosterdienst werkende medewerkers (BOA's). Ten aanzien van de modernisering van het functiehuis hebben zich geen wijzigingen voorgedaan.

De WNT is van toepassing op Stichting Landschap Overijssel. Het voor Stichting Landschap Overijssel toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2024 EUR 233.000 op voltijdsbasis. De bezoldiging van de directeur-bestuurder, de heer Sijbom, bedroeg EUR 123.831 ten opzichte van het bezoldigingsmaximum EUR 221.350, de laatste bedragen op basis van een dienstbetrekking van 0,95 fte. De bezoldiging is in overeenstemming met de salarisschalen van de Raam-CAO Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. Ook wordt de regeling 'Beloning Directeuren van Goede Doelen' nageleefd.

Bezoldiging directie

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in 2021. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Landschap Overijssel de Regeling beloning directeuren van goede doelen-organisaties (zie www.goededoelennederland.nl). De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij Landschap Overijssel vond plaats door de Raad van Toezicht. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 435 punten met een maximaal jaarinkomen van EUR 140.397 op fulltime basis.

Het voor de toetsing relevante werkelijke jaarinkomen van de directie, M. Sijbom, bedroeg EUR 123.831 EUR op basis van een formatieomvang van 0,95 fte. Deze beloning bleef binnen de geldende maxima. Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellings, de werkgeversbijdrage pensioen, en de overige beloningen op termijn bleven binnen het in de regeling opgenomen maximumbedrag van EUR 133.903 per jaar (op basis van 0,95 fte).

De belaste vergoedingen/bijtellings, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een

redelijke verhouding tot het jaarinkomen. De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de jaarrekening toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten.

Alle leden van de Raad van Toezicht Landschap Overijssel kunnen een vacatievergoeding declareren van EUR 115,- per dagdeel. De verreden kilometers kunnen worden gedeclareerd à EUR 0,23 per km. Het is aan de persoon in kwestie zelf om gebruik te maken van de mogelijkheid.

De volgende gedragscodes worden nageleefd:

- Certificering SNL;
- Erkenningsregeling Goede Doelen van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF).

Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw (BPL) Landschap Overijssel heeft bij het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw (BPL) een pensioenverzekering afgesloten voor werknemers van 21 jaar en ouder.

WIA-hiaatverzekering

Landschap Overijssel heeft ten behoeve van haar werknemers een WIA-hiaatverzekering afgesloten. Hiermee zijn nadelige financiële gevolgen van eventuele arbeidsongeschiktheid op afdoende wijze afgedekt.

Ondernemingsraad

Conform de Wet op de Ondernemingsraden, beschikt Landschap Overijssel over een actieve Ondernemingsraad (OR). De OR van Landschap Overijssel bestaat uit drie leden en behartigt de belangen van het personeel binnen de stichting. De ondernemingsraad heeft actief contact met de directie over (bedrijfseconomische) beslissingen die worden genomen.

De OR wordt actief betrokken bij de behandeling bij personeel gerelateerde beleidsstukken. Daarnaast wordt de OR betrokken bij begroting en jaarcijfers.

In 2024 zijn er 5 formele overlegvergaderingen geweest en daarnaast regelmatig informeel overleg. Belangrijkste zaken die besproken zijn en waarover de OR in bepaalde gevallen ook advies over heeft uitgebracht zijn: aanpassingen in de programmastructuur, gelijkberechtigingsclaim, het meerjaren HRM-beleid, grote investeringen zoals de verbouwing Landbouwschuur, formatie en werving

nieuw personeel, de LO-academy en de ICT-ontwikkeling.

Verslag Arbo-commissie

De Arbo-commissie, bestaande uit personeel buitendienst, terreinen, office, PZ en Vrijwilligerswerk, is in 2024 meerdere keren bij elkaar gekomen. In de reguliere vergaderingen is aandacht besteed aan de RI&E (Risico Inventarisatie en Evaluatie) en aan veilig werken in het algemeen, zowel voor de eigen medewerkers als voor de vrijwilligers. De taak van preventiemedewerker is belegd bij een tweetal medewerkers (binnen- en buitendienst) in de organisatie. Regelmatig vragen zij aandacht voor de diverse preventieonderdelen via het Intranet en tijdens het werk.

In 2024 hebben zich geen grote ongevallen voorgedaan, uit de 'bijna en kleine ongevallen' is lering getrokken en actie ondernomen.

RI&E

Landschap Overijssel neemt deel aan de door de Stigas ontwikkelde digitale ARBO risico-inventarisatie. De RI&E is getoetst, plannen van aanpakken zijn in uitvoering. Jaarlijks voeren we een RI&E uit.

BHV/ VHV trainingen

We organiseren jaarlijks trainingen voor BHV-ers. Deze heeft ook in 2024 weer plaatsgevonden. Er is gekozen om de BHV-groep uit te breiden met een tweetal collega's, waardoor de aanwezigheid van BHV-ers onder de diverse kantoorlocaties geborgd blijft. Ook de VHV-ers, buitendienst medewerkers, zijn in 2024 allen opnieuw geschoold.

Veiligheid

Veiligheid is binnen Landschap Overijssel een belangrijk aandachtspunt, zowel voor de eigen medewerkers als voor de vrijwilligers. Ten behoeve van de algemene veiligheid is een document opgesteld met afspraken over keuringsprocedures, afschrijving helmen, uitleen handmatig gereedschap, gebruik motorisch gereedschap en inwerken van nieuwe collega's (wat betreft Arbo- en BHV-zaken).

Keuring

Daar waar mogelijk en zinvol voeren we keuringen van materieel uit in eigen beheer, met eigen (gecertificeerde) medewerkers of met

ondersteuning van vrijwilligers. Voor de EHBO-materialen maken we dankbaar gebruik van DebesteEHBO.nl, een bedrijf waar mensen met achterstand tot de arbeidsmarkt de keuringen doen. De keuring van elektrische apparatuur wordt uitgevoerd in eigen beheer door een hiervoor als keurmeester opgeleide eigen medewerker.

Ziekte van Lyme

Landschap Overijssel onderkent dat werken in het groen het risico van Lyme met zich meebrengt. Zij voert daarom een actief beleid inzake het voorkomen of vroegtijdig signaleren van een tekenbeet die de ziekte van Lyme kan overbrengen. Jaarlijks stelt zij haar buitendienstmedewerkers in de gelegenheid deel te nemen aan het periodieke medische onderzoek naar Lyme. Ook in 2024 heeft dit onderzoek plaatsgevonden.

In de preventieve zin verstrekt Landschap Overijssel informatie door middel van voorlichting. Daarnaast stelt zij beschermende kleding ter beschikking. In de curatieve zin worden hulpmiddelen verstrekt om teken goed te verwijderen.

Integriteit

Als Landschap Overijssel dragen we zorg voor een veilige en integere werkomgeving. We dragen dit uit vanuit het management en stimuleren medewerkers om eventuele integriteitskwesaties aan de orde te stellen. Om dit te faciliteren en integriteit te waarborgen hebben we onze organisatie en processen hierop ingericht. Zo hebben we een tweetal vertrouwenspersonen in onze organisatie.

Door het CBF (Toezichthouder Goede Doelen) vindt jaarlijkse toetsing plaats op ons integriteitsbeleid en de uitvoering van dit beleid. Het CBF heeft een landelijke standaard ontwikkeld waar wij als Landschap Overijssel aan willen maar ook moeten voldoen. Dit is een voortdurend ontwikkel- en verbeterproces.

Onze externe gedragscode is terug te vinden op onze website en onze interne gedragscode is reeds gecommuniceerd aan het personeel via onze eigen intranetpagina.

3.5 Klachten

Klachtenprocedure

We willen als organisatie in contact blijven met de samenleving en onze burens, ook als men het niet met ons eens is, klachten heeft over ons beleid of over onze activiteiten. Natuurlijk is het niet altijd leuk om aangesproken te worden op dingen die niet goed gaan. We proberen altijd te reageren op de klachten en hiervan te leren en te verbeteren.

Daarom betrekken we klachten en opmerkingen, maar ook de pluimen bij het verbeteren van ons handelen en onze beleidsvorming.

We vinden klachten ook een uiting van betrokkenheid bij onze organisatie en ons werk. En we zijn blij dat klachten ons uiteindelijk bereiken zodat we de pijnpunten bij de klager eventueel weg kunnen nemen.

We hebben een klachtenprocedure voor het behandelen van opmerkingen en klachten. Het managementteam ziet erop toe dat klachten met daadkracht behandeld worden. Daarbij vinden we persoonlijk contact belangrijk. Afhankelijk van de aard van de klacht, kan ook schriftelijk worden gereageerd. In 2024 hebben we 76 opmerkingen of klachten ontvangen, dat zijn er 28 meer dan in 2023.

De meeste opmerkingen en klachten komen van de bezoekers in onze natuurterreinen, vooral omdat er bijvoorbeeld afval ligt, er niet aangeliijnde honden lopen of iets kapot is. Alle opmerkingen, vragen en klachten krijgen van de verantwoordelijke beheerder of projectleider een uitgebreide uitleg of toelichting. Overigens communiceren we over dit soort werkzaamheden ook zo goed mogelijk met de omwonenden.

Hoofdstuk 4

4. Informatie over de financiële positie en beleid

4.1 Financiële positie

In 2024 is een positief resultaat van EUR 521k behaald (2023: EUR 1.413k). Gecorrigeerd voor incidentele baten en lasten komen we uit op een resultaat van EUR 445k, ten opzichte van de begroting inclusief resultaat uit aan- en verkopen van EUR 550k. Het verschil tussen begroting en realisatie wordt met name veroorzaakt door twee grote posten. Enerzijds de afwikkeling van de claim gelijkberechtiging (EUR -/- 3.543k en anderzijds door incidenteel grote giften en daarmee samenhangende grondtransacties (EUR 2.483k). Daarnaast is sprake van vrijval van resultaten uit het verdienmodel en lagere dan verwachte stijging van kosten uit hoofde van cao-ontwikkelingen.

Aan de doelstelling is in 2024 in totaal EUR 10.924k besteed (begroot EUR 10.878k, 2023: EUR 12.092k). Belangrijkste reden is dat (financiering van) een aantal projecten later dan verwacht op gang is gekomen. De geworven baten bedroegen in 2024 EUR 13.865k (begroot: 11.161k, 2023: EUR 11.717k).

Structurele en incidentele baten

De baten hebben voor 37% een structureel karakter (2023: 41%) en voor 63% een incidenteel karakter (2023: 59%). We zien afgelopen jaren de trend verschuiven naar een hoger aandeel incidentele baten. Het laatste jaar mede veroorzaakt door hoge incidentele nalatenschappen en giften.

Type bate * EUR 1.000	2024	Structureel	Incidenteel
Baten van particulieren	3.170	283	2.887
Baten van bedrijven	137	76	61
Baten van loterijorganisaties	1.250	1.125	125
Bijdragen van overheden	8.743	3.208	5.534
Baten van andere organisaties zonder winststreven	499	100	399
Verkoop producten	292	80	212
Beheerbaten	899	800	99
Bijdragen Groene en Blauwe Diensten	424	200	224
Verkoop terreinen en gebouwen	-	0	0
Dienstverlening aan derden	625	100	525
Beheer terreinen derden	31	15	15
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	2.272		
Activiteiten en evenementen	31	15	15
Opbrengsten uit bezoekerscentra	21	11	11
Overig	221	110	110
Overige baten	273		
Som van de baten	16.343	6.124	10.219
Percentueel 2024	100%	37%	63%
Vergelijking 2023			
Som van de baten	15.175	6.152	9.023
Percentueel 2023	100%	41%	59%

Gecorrigeerd resultaat

Het resultaat gecorrigeerd voor bijzondere baten en lasten is opgenomen in onderstaande tabel. Aangezien de incidentele baten een verhogend effect hebben op het resultaat, worden baten van het behaalde resultaat in mindering gebracht om te komen tot een gecorrigeerd resultaat. Incidentele kosten hebben een verlagend effect op het behaald resultaat en zijn om het te corrigeren bij het behaalde resultaat opgeteld. Geconcludeerd kan worden dat het genormaliseerd resultaat (EUR 445k) vanwege per saldo grote incidentele meevallers hoger is uitgekomen dan het begrote resultaat (145k).

Continuïteit

De schikking die de Terrein Beherende Organisaties met de VGG hebben gesloten heeft een forse impact op de reserves van de organisatie. Stichting Landschap Overijssel heeft hierop de afgelopen jaren geanticipeerd door actief verkoopbeleid en begrotingsbeheer. Dat heeft erin geresulteerd dat de reguliere werkzaamheden niet hebben geleden onder dit dossier en Landschap Overijssel blijvend de beschikbare middelen voor haar doelstelling kan inzetten.

	2024	2023
Behaald resultaat * EUR 1.000	521	1.413
<i>Bijzondere baten en lasten</i>		
Schikking claim gelijkberechtiging	3.543	
Resultaat grond-transacties / grondfonds	-2.483	
Incidentele resultaten vanuit verdienmodel	-294	
Effect lagere/latere CAO stijging	-211	
Extra renteopbrengsten	-190	
Vrijval beheervergoeding	-146	
Extra bijdrage NPL	-125	
Afboeking voorziening NEN	-105	
Liquidatie tarel Bruinfonds	-65	
Liquidatie fonds		-820
Resultaten aan- en verkopen		-6
Nalatenschappen		-370
Extra SNL		-338
Extra reservering NEN keuringen		280
Extra houtopbrengsten		-200
Extra inzet kwaliteitscyclus en beheerplannen		83
Extra opbrengsten financieel beheer		-50
Effect stelselwijziging voorziening		110
<i>Correctie bijzondere baten en lasten</i>	<i>-76</i>	<i>1.311-</i>
Genormaliseerd resultaat	445	101
Begroot excl. aan- en verkopen	145	100
Begroot resultaat aan- en verkopen	405	750
Begroot incl. aan- en verkopen	550	850

4.2 Verschillenanalyse begroting

	Werkelijk 2024	Begroot 2024	Vershil
	EUR	EUR	EUR
BATEN			
Baten van particulieren	3.169.929	540.000	2.629.929
Baten van bedrijven	136.590	184.000	-47.410
Baten van loterijorganisaties	1.250.000	1.125.000	125.000
Bijdragen van overheden	8.742.567	8.951.000	-208.433
Baten van andere organisaties zonder winsttreven	498.759	361.000	137.759
Som van de geworven baten	13.797.844	11.161.000	2.636.844
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of	2.271.797	1.845.000	426.797
Overige baten	273.425	70.000	203.425
Som van de baten	16.343.067	13.076.000	3.267.067
LASTEN			
Besteed aan doelstellingen			
Terrein en gebouwenbeheer	3.587.587	4.073.000	-485.413
Landschapsbeheer	455.734	513.000	-57.266
Beleving	258.763	249.000	9.763
Vrijwilligers	385.513	412.000	-26.487
Belangenbehartiging	98.583	127.000	-28.417
Lobby en beïnvloeding	106.774	153.000	-46.226
Kennis en kunde	341.483	171.000	170.483
Uitvoering	1.393.611	1.609.000	-215.389
Vernieuwingen	158.730	196.000	-37.270
Natura 2000	2.834.410	2.688.000	146.410
Communicatie	206.249	242.000	-35.751
Verwervingen en vervreemdingen	1.096.549	445.000	651.549
Totaal besteed aan doelstelling	10.923.986	10.878.000	45.986
Wervingskosten	183.824	229.000	-45.176
Kosten beheer en administratie	1.431.476	1.481.000	-49.524
Bijzondere baten en lasten	3.543.334	0	3.543.334
Som van de lasten	16.082.621	12.588.000	3.494.620
Financiële baten en lasten	260.532	62.000	198.532
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	520.978	550.000	-29.021

Baten van particulieren

De stijging wordt gerealiseerd door enkele incidenteel hoge giften.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten

Deze baten zijn hoger dan begroot als gevolg van de groei van adviesdiensten in combinatie met een op dit punt behoudende begroting.

Terrein- en gebouwenbeheer

De uitvoeringskosten zijn lager als gevolg van vrijval een het niet benutte deel van de voorziening voor de NEN keuringen. Ook zijn de uitvoeringskosten van gebouwenbeheer onder begroting gebleven. Vanwege terreinomstandigheden zijn werkzaamheden op onze terreinen waar nodig aangepast uitgevoerd.

Uitvoering

In het programma Uitvoering hebben we te maken met een lichte onderbesteding van de uitvoeringskosten. Dit heeft met name te maken met vertraging in projecten als gevolg van de natte terreinomstandigheden.

Natura 2000

Binnen N2K is vanwege de weersomstandigheden in 2023 een deel van het uitvoeringswerk naar 2024 doorgeschoven. Uiteindelijk heeft dit geen resultaat effect omdat de uitvoeringskosten 100% gefinancierd worden.

Verwervingen en vervreemdingen

Ook in 2024 is sprake geweest van een aantal aankopen die niet begroot was, maar die zowel voor de doelstelling én voor toekomstige rendementen interessant waren.

4.3 Bestedingspercentage

Streefverhouding lasten

Het beleid is erop gericht dat jaarlijks financiële ruimte aanwezig moet zijn om de ontwikkelingen in de doelstelling te realiseren. Ook is het beleid erop gericht dat ontwikkelingen en investeringen in fondsenwerving, beheer en administratie mogelijk moeten zijn. Om deze reden is de streefverhouding tussen lasten ‘besteed aan doelstelling’, ‘wervingskosten’ en ‘kosten beheer en administratie’ niet jaarlijks bepaald, maar is een norm gesteld waarin over een periode van gemiddeld 5 jaar voldaan moet worden aan een verhoudingspercentage. De verhouding is dat 84% van de totale baten gemiddeld besteed moet worden aan de doelstelling, 14% besteed mag worden aan beheer en administratie en 2% aan wervingskosten. In tabel 1 op deze pagina zijn deze normen getoetst aan de gemiddelde realisatie. Geconcludeerd kan worden dat voldaan wordt aan de intern gestelde normen.

Het is niet reëel om een vergelijking te maken tussen de jaren, omdat incidentele aankopen een verhogend effect hebben op de bestedingen en een verlagend effect hebben op beheer en administratie.

Wervingskosten

De fondsenwervende organisatie dient volgens RJ-650 in de toelichting in een percentage te vermelden hoe de wervingskosten zich verhouden tot de baten. Het percentage wordt bepaald door de wervingskosten te delen door de som van de geworven baten. In 2024 bedraagt dit percentage 1,3% (2023: 2,2%). Echter, dit percentage zegt niet veel over de effectiviteit van onze fondsenwerving, aangezien onze fondsenwerving met name gericht is op de geworven baten exclusief overheidsbijdragen. De acquisitie van overheidsbijdragen vindt vanuit de inhoudelijke programma’s plaats en is afhankelijk van de (geplande) ontwikkelopgaven. Een direct verband tussen inzet fondsenwerving en baten overheden is niet in cijfers uit te drukken. De stichting heeft daarom als norm gesteld dat over een gemiddelde periode van 5 jaar de kosten van fondsenwerving niet meer mogen bedragen dan 5% van de baten exclusief overheidsbijdragen. In tabel 2 wordt de realisatie afgezet tegen deze norm, waaruit geconcludeerd kan worden dat aan de interne norm wordt voldaan. Daarnaast is opvallend dat de baten exclusief overheidsbijdragen een groeiende trend laat zien. Incidenteel in 2024 door een paar grote nalatenschappen en giften, maar ook zonder deze incidenten zien we een stijgende lijn. Dit is het gevolg van actieve samenwerking met verschillende fondsen en stichtingen.

Tabel 1:Verhouding lasten

	Gemiddelde	NORM	2024	2023	2022	2021	2020
Besteed aan de doelstelling	87,5%	> 84%	87,2%	87,4%	87,7%	89,2%	86,1%
Beheer en administratie	11,2%	<14%	11,3%	10,8%	10,8%	9,8%	13,1%
Wervingskosten	1,3%	<2%	1,5%	1,8%	1,6%	0,9%	0,8%
Totale lasten	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 2: Percentage wervingskosten

	Gemiddelde	NORM	2024	2023	2022	2021	2020
Baten exclusief overheidsbijdragen	5.497.290		7.600.500	6.625.299	4.530.930	3.990.024	4.739.697
Wervingskosten	170.086		183.824	252.876	206.204	125.881	81.644
Percentage	3,0%	<5%	2,4%	3,8%	4,6%	3,2%	1,7%

4.4 Risicomanagement

Er komen risico's op ons af en de meeste daarvan kunnen we in onze reguliere werkzaamheden opvangen. Echter, sommige risico's liggen buiten onze invloedssfeer en kunnen we niet binnen onze reguliere werkzaamheden opvangen. Om tijdig en adequaat te reageren op de risico's die op de organisatie af komen, is in het MT een risico-inventarisatie uitgevoerd.

De doelstellingen van het strategisch risicomanagement zijn:

- Inzicht krijgen in de top-risico's, op strategisch niveau, die het realiseren van de doelstellingen van Landschap Overijssel kunnen beïnvloeden;
- Een concrete vertaling van de risico's naar acties met als doel de potentiële negatieve invloed van diverse top-risico's te verlagen.
- Middelen reserveren voor risico's die niet (volledig) te mitigeren zijn.

In 2024 is het risicoprofiel herijkt. In eerste instantie is een groslijst met risico's opgesteld, gebaseerd op zes thema's. Deze groslijst is vervolgens gescoord op effect, kans op optreden en de invloed die wij op het risico hebben:

- Politiek-bestuurlijk
- Juridisch
- Financieel-economisch
- Technisch
- Maatschappelijk
- Organisatorisch

Per thema zijn de 3 top-risico's bepaald, waarop vervolgens weer beheersmaatregelen (mitigerend en correctief) vastgesteld. Dit heeft ertoe geleid dat de reserves zijn geactualiseerd, te weten Uitvoering natuur- en gebouwenbeheer, organisatie-ontwikkeling en externe ontwikkelingen. Ook is een reserve ontwikkeling verdienmodellen gevormd. In paragraaf 4.5 is het beleid rondom vorming van reserves nader toegelicht.

Interne SNL Audit

In 2024 heeft een interne SNL Audit plaatsgevonden, uitgevoerd door de projectcoördinator en controller op basis van ons kwaliteitshandboek en

controleplan. Door middel van dit plan worden diverse onderdelen van de beheercyclus gecontroleerd. Onderdeel van de controle is het vaststellen of;

- het vigerende natuurbeheerplan beschikbaar is;
- wijzigingen in natuurtypen op de juiste manier worden verwerkt en doorgegeven;
- werkplannen aanwezig zijn;
- SNL monitoring is uitgevoerd conform opgave provincie;
- evaluaties volgens planning worden uitgevoerd en vastgelegd;
- procedures voor afsluiting van gebieden worden nageleefd;
- procedures worden nageleefd bij afwijkend beheer.

Geconcludeerd is dat het natuurbeheerplan beschikbaar is via een Web Map Service (WMS), dat afwijkingen en wijzigingen worden verwerkt in de natuurdoeltypekaart van Landschap Overijssel en worden doorgegeven aan de provincie. Daarnaast is het werkplan de basis voor de begroting per gebied en regio, waarmee geconstateerd is dat werkplannen beschikbaar zijn.

Er is vastgesteld dat de monitoringsverplichting vanuit de provincie is uitgevoerd voor onze terreinen. Voor de SNL-monitoring stonden 3 gebieden op de provinciale planning. Daarnaast is in één gebied monitoring ingepland vooruitlopend op de planning. De monitoringsresultaten voor dit gebied zijn in 2024 opgeleverd en akkoord bevonden.

In 2024 is geen sprake geweest van tijdelijke afsluiting van natuurterreinen. Ten gevolge van werkzaamheden of veiligheid zijn paden tijdelijk afgesloten geweest, maar er is geen sprake geweest van langdurige afsluitingen. De tijdelijke afsluitingen zijn doorgegeven aan overheden en de directe omgeving. Vanwege erg natte terreinomstandigheden is sprake geweest van enkele afwijkingen van het beheer. De gebiedsecoloog stelde per situatie een advies op over de significantie van de afwijking van het beheer. Uitstel van het beheer bleek ecologisch niet nadelig en er werd geadviseerd om het beheer

alsnog uit te voeren als de terreinomstandigheden dit toelaten en de afwijkingen zijn vastgelegd in CMSi.

In 2024 is follow-up gegeven aan bevindingen die in 2022 en 2023 zijn geconstateerd. Er is een planning voor beheerevaluaties opgesteld voor 2024 en de opvolgende jaren. De planning betreft een evenredige verdeling over de toekomstige jaren. Deze planning is in 2024 gebruikt voor het uitvoeren van de geplande beheerevaluaties. Dit heeft als resultaat dat de beheerevaluaties volgens planning zijn uitgevoerd en daarmee op orde is. Tevens is een format ontwikkeld en geïmplementeerd om de beheerevaluaties op een eenduidige en gestructureerde manier vast te leggen. Dit format is in 2024 gebruikt voor het uitvoeren van de geplande beheerevaluaties. In 2025 wordt het schriftelijk vastleggen van de procesafspraken over het eigenaarschap en de rolverdeling in relatie tot de beheerevaluaties opgevolgd.

Externe SNL Audit

Landschap Overijssel was reeds gecertificeerd volgens het Programma van Eisen 2016 binnen de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Om vanaf 2023 opnieuw in aanmerking te komen voor subsidie, heeft de organisatie een nieuwe aanvraag ingediend op basis van het Programma van Eisen 2023, inclusief een aangepast kwaliteitshandboek. Op 11 december 2024 is een externe audit uitgevoerd door de Stichting Certificering SNL. Tijdens deze audit werd getoetst of de organisatie voldoet aan de eisen in het Programma van Eisen 2023.

Op 28 februari 2025 heeft het bestuur van de Stichting Certificering SNL besloten het certificaat Individueel Natuurbeheer voor meer dan 200 hectare, zoals bedoeld in het Programma van Eisen certificering SNL 2023, te verlengen en te behouden. Uit de audit blijkt dat het kwaliteitssysteem van Landschap Overijssel op de belangrijkste onderdelen goed op orde is. Slechts één verbeterpunt is als minor-tekortkoming aangemerkt. Dit verbeterpunt zal worden meegenomen in de vervolgprocessen. In 2027 vindt de eerstvolgende externe audit plaats.

Schikking claim VGG

Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen zullen in het kader van de schikking gezamenlijk een bedrag van € 77 mln storten in een door de VGG op te richten fonds. Met de middelen in het fonds zal het particuliere natuurbeheer in Nederland een extra impuls krijgen. Er zal een jaarlijkse accountantscontrole plaatsvinden op de besteding van de middelen van het fonds. Daarbij zal door de accountant worden getoetst of het fonds de haar beschikbare middelen heeft besteed conform de statutaire doelstellingen van het fonds. In de statuten van het fonds is geborgd dat bestedingen van het fonds ten goede komen aan de natuur. Deze statutaire doelstelling is door de VGG in samenspraak met de Terrein Beherende Organisaties (TBO's) opgesteld en kan alleen na overleg met de TBO's worden gewijzigd. De aanpassing van de statutaire doelstelling van het fonds moet hoe dan ook in lijn zijn met de geest van het statutaire doel van het fonds.

4.5 Beleid met betrekking tot de omvang en functies van reserves en fondsen

Het beleid rondom omvang en functies van reserves is in 2023 herijkt. De volgende reserves worden aangehouden:

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit van de stichting te waarborgen. De omvang van de continuïteitsreserve bepalen we aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- De vaste personele kosten bedragen ruim EUR 5 miljoen per jaar conform begroting 2025;
- 25% van de opbrengstenstroom valt ineens weg;
- Binnen 4 maanden na het wegvallen van deze opbrengstenstroom dient ombuiging van de personele vaste kern te worden gerealiseerd;
- De kosten van de ombuiging bedragen 15% van de personele jaarlast.

Met deze uitgangspunten is de continuïteitsreserve bepaald op EUR 1.2 miljoen.

Bestemmingsreserve aankopen

Voor aankopen is een tweetal reserves gevormd, namelijk de juridische aankopen en de vrije aankopen.

Juridische aankopen

Voor zover de verwervingskosten van toekomstige, juridisch verplichte aankopen niet door subsidies/fondsenbijdragen van derden gedekt kunnen worden, zijn deze kosten bestemd in onze aankoopreserve.

Vrije aankopen

Elk jaar komen we in de gelegenheid om gronden te verwerven, in eigendom of met een andersoortige constructie, in beheer. We hebben de wens om de komende jaren ons beheerareaal uit te breiden. Hierin moeten we echter kiezen. Vanuit de Natura2000-ontwikkelopgaven is het best mogelijk dat er veel grond op de markt komt, al kan het ook zijn dat deze grond naar de overblijvende boeren gaat. Hoe dan ook is het van belang om in te kunnen spelen op de kansen. De beschikbaarheid van middelen is hiervoor randvoorwaardelijk. We vormen daarvoor dan ook een reserve.

Bestemmingsreserve uitvoering natuur- en gebouwenbeheer

Er is een aantal factoren die het risicoprofiel voor Natuurbeheer bepalen. Ondanks het planmatige beheer dat we voeren op basis van de beheerplannen/CMSi, zijn we ook afhankelijk van de situatie op dat moment. Extreme droogte of juist natte situaties kunnen leiden tot onverwachte situaties waar we op moeten schakelen. De sterfte van beuken als gevolg van de droogte is daar een voorbeeld van. De veiligheidsanalyses of de kap die we als gevolg hiervan moeten uitvoeren zijn onvermijdelijk, maar ook niet te voorzien. Het veranderende klimaat leidt naar verwachting tot meer van dergelijke situaties. Deze klimaatverandering kan in de toekomst ook leiden tot de inzet van andere, duurdere machines. Een andere factor is de onzekerheid op het natuurbeleid en dan met name de financiering daarvan. Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap wordt op verschillende niveaus tegen het licht gehouden. Ook onze overige inkomsten staan onder continue druk. Dat komt enerzijds omdat we voor een groot deel afhankelijk zijn van overheidsfinanciering (en

daarmee van politiek sentiment), maar ook omdat de baten uit de terreinen onder druk staan. Dit komt onder andere door minder houtopbrengsten (bomenkapdiscussie) en mogelijk minder pachtopbrengsten (als gevolg van uitmijning en bruikbaarheid terreinen door klimaat). Aan de andere kant stijgen de kosten voor natuurbeheer, onder andere door omvorming van bos naar heide en de klimaatomstandigheden. Voor al deze risico's en onzekerheden is een bestemmingsreserve beheer gevormd.

Daarnaast hebben we diverse (monumentale) gebouwen in bezit waar planmatig groot onderhoud op moet plaatsvinden en die waar dit kan mee moeten gaan met duurzame ontwikkelingen. Om deze verplichtingen te kunnen dragen is een bestemmingsreserve gevormd.

Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling

We reserveren middelen om onze kantoorgebouwen en bedrijfsvoering verder te verduurzamen.

Bestemmingsreserve externe ontwikkelingen

Deze reserve is in 2023 gevormd om te kunnen reageren op externe ontwikkelingen rondom het dossier gelijkberechtiging. Deze bestemmingsreserve is als gevolg van de schikking met VGG vrijgevallen.

4.6 Beleggingsbeleid

Binnen Landschap Overijssel wordt alleen belegd in de situatie dat de beschikbare liquiditeiten dit toelaten. Voor de uitvoering van het treasury beleid wordt het risicoprofiel "defensief" gehanteerd. Hiervoor is een treasury statuut opgesteld. Dit statuut is in 2024 herijkt. Landschap Overijssel belegt het ter beschikking staande vermogen met als primaire doelstelling de continuïteit van de stichtingen voor de middellange en lange termijn te waarborgen en met als secundaire doelstelling dit vermogen in reële termen in stand te houden. Het vermogen en het rendement op het vermogen kan, met uitzondering van bron gerelateerde restricties, voor de realisatie van de doelstellingen van de stichtingen worden aangewend.

Het beleid is dat beleggingen in gronden en opstallen prioriteit hebben ten opzichte van beleggingen in effecten, mits de timing en duur passend is bij de liquiditeitsprognose.

Hoofdstuk 5

5. Toekomstverwachting

Onze strategische ambities helpen ons om focus te hebben bij de uitvoering van ons werk en in 2023 zijn deze ambities herijkt.

Strategische ambities liggen op vlak van 10% Groen-blauwe dooradering (vergroten biodiversiteit door herstel cultuurlandschap), het realiseren van een robuuste natuur, het werken aan toekomstbestendige landgoederen (o.a. door landgoedbiografieën zoals landgoederen van textiel), bevorderen van een natuur inclusieve samenleving (vrijwilligers, beleving), meer natuur inclusieve landbouw en het stimuleren van een integrale gebiedsaanpak, mate name rondom grote steden Zwolle en Enschede.

Daarnaast hebben we twee strategische ambities geformuleerd die vooral intern gericht zijn en randvoorwaardelijk zijn voor het realiseren van de externe ambities. Dat zijn een meer volhoudbare financiering en duurzame bedrijfsvoering.

De komende jaren zullen cruciaal zijn voor het natuur- en landschapsbeheer in Nederland. De druk op de ruimte neemt toe: wonen, werken, landbouw, energie en mobiliteit concurreren met natuur om elke vierkante meter. Tegelijkertijd groeit het besef dat gezonde natuur geen luxe is, maar een noodzakelijke voorwaarde voor een leefbare toekomst. Klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en de kwaliteit van lucht, water en bodem vragen om een structurele en integrale aanpak.

We verwachten dat natuur- en landschapsbeheer zich de komende jaren meer en meer zal bewegen van behoud naar herstel en versterking. Niet alleen bestaande natuurgebieden zullen worden gekoesterd, maar ook verbindingen tussen gebieden krijgen prioriteit – ecologische netwerken worden uitgebreid, en landschapselementen zoals houtwallen, poelen en bloemrijke akkerranden keren terug in het agrarisch gebied.

De rol van organisaties als Landschap Overijssel zal veranderen: van uitvoerder naar verbinder. Samenwerking met boeren, burgers, bedrijven en overheden wordt steeds belangrijker. Co-creatie,

gedeeld eigenaarschap en landschapsinclusief denken zijn daarbij sleutelbegrippen. Ons gezamenlijke erfgoed biedt daar mooie handvatten voor. Digitale hulpmiddelen – zoals sensoren, drones en data-analyses – zullen het natuurbeheer ondersteunen, maar de menselijke maat blijft onmisbaar. Vrijwilligers, terreinbeheerders en lokale initiatieven vormen het kloppend hart van de groene beweging.

Tegelijkertijd zullen er stevige keuzes gemaakt moeten worden. Natuurbeheer vraagt om langetermijninvesteringen, zowel financieel als beleidsmatig. Dat betekent duidelijkheid vanuit de politiek, maar ook durf om verder te kijken dan één bestuursperiode. Alleen zo kunnen we bouwen aan robuuste natuur die tegen een stootje kan – én die ruimte biedt aan recreatie, gezondheid, educatie en inspiratie.

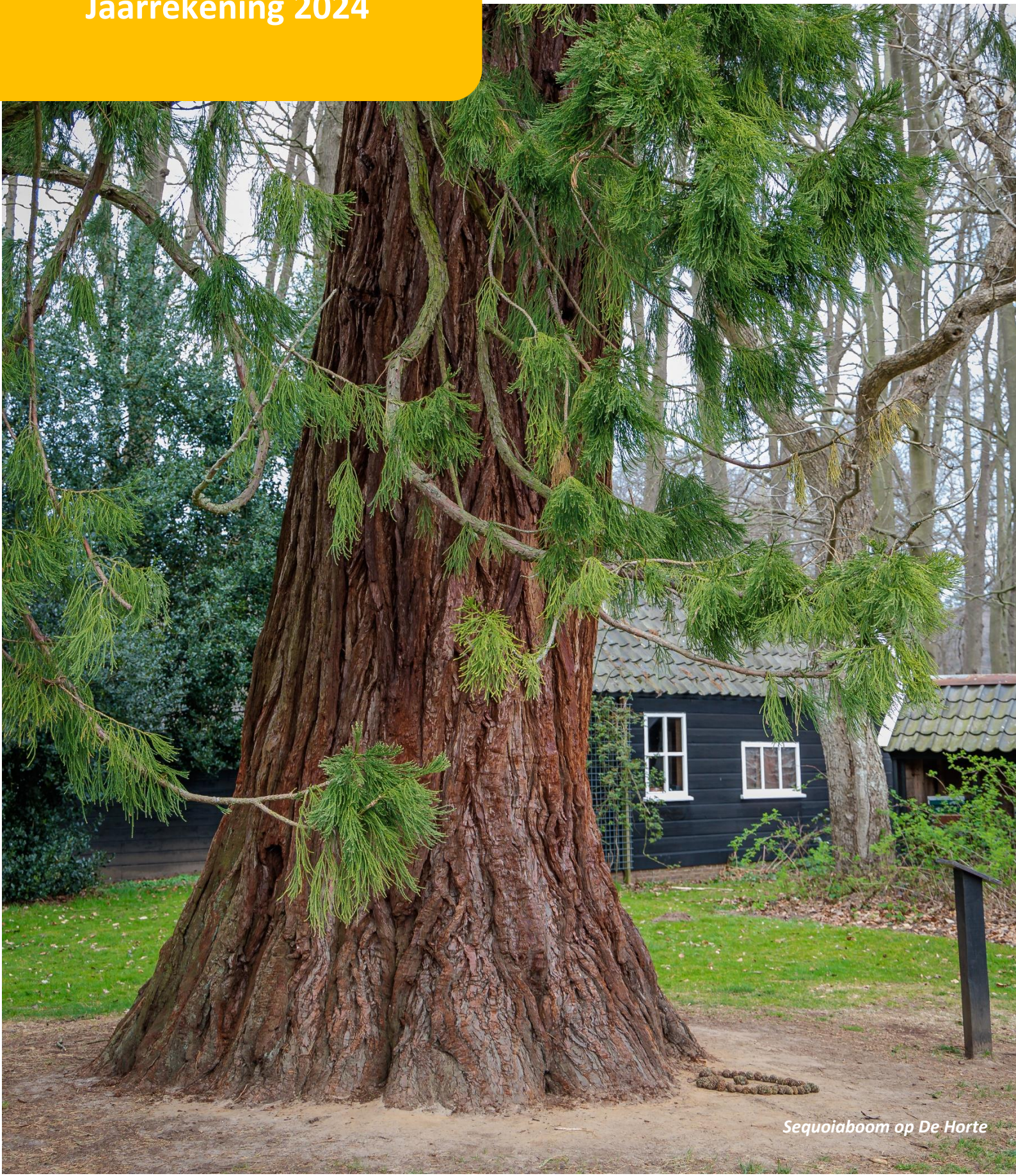
In Overijssel zien we kansen om juist in het samenspel van stad, platteland en natuur de kracht van het landschap tot zijn recht te laten komen. Het Twentse coulisselandschap, het Vechtdal, de Sallandse Heuvelrug – het zijn niet alleen unieke natuurgebieden, maar ook dragers van identiteit en trots. Door hierin te investeren, investeren we ook in de leefkwaliteit van toekomstige generaties. Natuurbeheer in 2025 en daarna wordt complexer, maar ook rijker. Het vraagt visie, vakmanschap en vertrouwen. Samen kunnen we die toekomst vormgeven.

Voor de leiding van Landschap Overijssel verandert er ook een en ander. Door het vertrek van een MT-lid eind 2024 en het vertrek van de bestuurder Michael Sijbom begin 2025 zullen we ook in 2025 veranderingen in het MT krijgen. Ook worden op andere functies nieuwe medewerkers geworven. We zien gelukkig dat dit tot op heden vrij eenvoudig ging, veel mensen willen bij Landschap Overijssel gaan werken. Een aantrekkelijke werkgever, met name door de voortreffelijke sfeer en het voorrecht je te mogen inzetten voor een mooier en biodiverser Overijssel!

BATEN * 1.000				Begroting 2025
	Baten van particulieren			355
	Baten van bedrijven			211
	Baten van loterijorganisaties			1.125
	Baten van overheden			8.255
	Giften van andere organisaties zonder winststreven *)			614
	Verkoop producten			277
	Beheerbaten			889
	Overige baten			629
	Financiële baten			119
	Baten uit vervreemdingen			100
	Nog te acquireren baten			608
TOTAAL BATEN				13.182
LASTEN				
	Personeelslasten			5.463
	Kosten derden: Doelstelling			6.476
	Kosten aankopen			100
	Kosten derden: Overhead			943
TOTAAL LASTEN				12.982
RESULTAAT				200
	Correctie genormaliseerd resultaat (o.a. aan- en verkopen)			-
RESULTAAT VERWERVING EN VERVREEMDING				-
RESULTAAT VOOR VERWERVING EN VERVREEMDING				200

* In 2025 exclusief giften voor grondaankopen, deze worden niet begroot en lopen via aankoopfonds

Jaarrekening 2024

Sequoiaboom op De Horte

Jaarrekening

Balans per 31 december 2024

(na voorstel resultaatverdeling)

		31-dec-24	31-dec-23
		EUR	EUR
ACTIVA			
Materiële vaste activa	A	2.505.329	2.335.039
Financiële vaste activa	B	<u>406.489</u>	<u>408.989</u>
Totaal vaste activa		2.911.818	2.744.028
Vorderingen en overlopende activa	C	4.610.699	3.704.692
Effecten	D	7.900.000	5.800.000
Liquide middelen	E	<u>557.817</u>	<u>636.954</u>
Totaal vlottende activa		13.068.516	10.141.647
Totaal activa		<u>15.980.334</u>	<u>12.885.675</u>
PASSIVA			
Reserves en fondsen			
Stichtingskapitaal		226	226
Continuïteitsreserve		1.200.000	1.100.000
Bestemmingsreserves		2.762.000	4.070.000
Overige reserves		<u>2.747</u>	<u>2.769</u>
Totaal reserves	F	3.964.973	5.172.995
Bestemmingsfondsen		1.729.000	-
Totaal fondsen	G	1.729.000	-
Totaal reserves en fondsen		<u>5.693.973</u>	<u>5.172.995</u>
Voorzieningen	H	64.133	325.192
Langlopende schulden	I	3.718.223	2.018.325
Kortlopende schulden	J	6.504.006	5.369.162
Totaal passiva		<u>15.980.334</u>	<u>12.885.675</u>

Staat van baten en lasten 2024

		Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
BATEN				
Baten van particulieren	K	3.169.929	540.000	725.586
Baten van bedrijven	L	136.590	184.000	109.115
Baten van loterijorganisaties	M	1.250.000	1.125.000	1.128.235
Bijdragen van overheden	N	8.742.567	8.951.000	8.550.033
Baten van andere organisaties zonder winststreven	O	498.759	361.000	1.203.919
Som van de geworven baten		13.797.844	11.161.000	11.716.888
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	P	2.271.797	1.845.000	3.319.882
Overige baten	Q	273.425	70.000	138.562
		2.545.223	1.915.000	3.458.444
Som van de baten		16.343.067	13.076.000	15.175.332
LASTEN				
Besteed aan doelstellingen	R			
Terrein en gebouwenbeheer		3.587.587	4.073.000	4.072.203
Landschapsbeheer		455.734	513.000	446.001
Beleving		258.763	249.000	201.677
Vrijwilligers		385.513	412.000	358.371
Belangenbehartiging		98.583	127.000	122.927
Lobby en beïnvloeding		106.774	153.000	143.484
Kennis en kunde		341.483	171.000	416.309
Uitvoering		1.393.611	1.609.000	1.611.470
Vernieuwingen		158.730	196.000	117.601
Natura 2000		2.834.410	2.688.000	3.594.404
Communicatie		206.249	242.000	200.950
Verwervingen en vervreemdingen		1.096.549	445.000	807.077
Totaal besteed aan doelstelling		10.923.986	10.878.000	12.092.474
Wervingskosten	S	183.824	229.000	252.876
Kosten beheer en administratie	T	1.431.476	1.481.000	1.497.766
Som van de lasten		12.539.287	12.588.000	13.843.116
Bijzondere baten en lasten	U	3.543.334		
Financiële baten en lasten	V	260.532	62.000	80.330
SALDO VAN BATEN EN LASTEN		520.978	550.000	1.412.547
Resultaatbestemming:				
Toevoegingen/onttrekkingen aan:				
- continuïteitsreserve		100.000		-
- Bestemmingsreserves		1.308.000		1.420.000
- Overige reserves		22-		7.453-
- Bestemmingsfondsen		1.729.000		-
Totaal		520.978		1.412.547

Kasstroomoverzicht (indirecte methode)

	2024 EUR	2023 EUR
Saldo van baten en lasten	520.978	1.412.547
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Aanpassingen voor:		
- Afschrijvingen	211.860	212.624
- Mutaties voorzieningen	-261.059	292.134
- Boekresultaat afstoting vaste activa	9.674	13.503
	-39.525	518.261
Veranderingen in werkkapitaal		
- Vorderingen en overlopende activa	-906.006	309.536
- Langlopende schulden	1.699.897	1.589.669
- Kortlopende schulden	1.134.844	847.943
	1.928.735	2.747.147
Kasstroom uit operationele activiteiten	1.889.209	3.265.408
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in Materiële activa	-391.824	-281.493
	-391.824	-281.493
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-391.824	-281.493
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Mutatie op rekening courant krediet	-	0
Investerings in Financiële activa	-	-
Aflossing uitgegeven lening	2.500	2.500
	2.500	2.500
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	2.500	2.500
Mutatie geldmiddelen:	<u>2.020.863</u>	<u>4.398.962</u>
Samenstelling liquide middelen en effecten:		
Stand per 01-01	6.436.954	2.037.992
Stand per 31-12	8.457.817	6.436.954
Mutatie geldmiddelen	<u>2.020.863</u>	<u>4.398.962</u>

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2024

Belangrijkste activiteiten

Landschap Overijssel (De statutaire naam is 'Stichting Landschap Overijssel'). De stichting is gevestigd Poppenallee 39, 7722 KW te Dalfsen.

De stichting heeft als doel:

- Het beheer van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Overijssel te stimuleren, te coördineren en te initiëren dan wel zelf activiteiten uit te voeren die leiden tot beheer, zorg, herstel, ontwikkeling en beleving daarvan;
- Natuur- en landschapsschoon en cultureel erfgoed in Overijssel in eigendom en/of zakelijk genotsrecht te hebben, te verwerven en/of in beheer te nemen, alsmede te herstellen en, waar mogelijk, te scheppen, zowel ter wille van de natuur zelf als ten behoeve van het geestelijk en lichamelijk welzijn van de mens;
- Het verrichten van al wat hiermee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Onder natuur-, landschapsschoon en cultureel erfgoed wordt in dit verband verstaan alles wat tot de aantrekkelijkheid van een landschap bijdraagt. Daartoe worden mede gerekend, naast het aanwezige natuurschoon en in natuurwetenschappelijk en/of visueel landschappelijk opzicht belangrijke objecten, gebouwen en andere elementen van menselijke werkzaamheden, alsmede geologische, geomorfologische- en biologische bijzonderheden, waarvan het behoud van algemeen belang kan worden geacht.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslagperiode van een jaar. Het boekjaar valt samen met het kalenderjaar 2024.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld conform Richtlijn 650 voor Fondsenwervende Instellingen van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de

resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Functionele valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijkende cijfers

Er hebben zich geen presentatiecorrecties voorgedaan in de jaarrekening.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het bestuur het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisten, schattingen en veronderstellingen:

- De waardering van de voorzieningen;
- De waardering van het onderhanden projecten, inclusief resultaat op houtkap.
- Het nemen van vorderingen van nalatenschappen die in het boekjaar bekend zijn geworden, maar nog niet financieel zijn afgewikkeld.

Financiële instrumenten

In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: financiële instrumenten die deel uitmaken van een handelsportefeuille (financiële activa en financiële verplichtingen), verstrekte leningen en overige vorderingen, investeringen in eigenvermogens-instrumenten en overige financiële verplichtingen. Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële

waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd. De stichting maakt geen gebruik van afgeleide instrumenten (derivaten).

Saldering van financiële instrumenten

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als de stichting beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de stichting het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen.

Als er sprake is van een overdracht van een financieel actief dat niet voor verwijdering uit de balans in aanmerking komt, wordt het overgedragen actief en de daarmee samenhangende verplichting niet gesaldeerd.

Financiële instrumenten die deel uitmaken van een handelsportefeuille

Financiële instrumenten (activa en verplichtingen) die worden aangehouden voor handelsdoeleinden, worden gewaardeerd tegen reële waarde en wijzigingen in die reële waarde worden verantwoord in de staat van baten en lasten. Bij eerste opname worden toerekenbare transactiekosten als last in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer zij worden gemaakt.

Overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Materiële vaste activa

Inventaris en andere vaste bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met specifiek verkregen subsidies of bijdrage van derden en

verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur rekening houdend met de restwaarde. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Verbouwingen	6,67%
Inventaris	6,67% - 33,33%
Bedrijfsmiddelen	10% -33,33%

Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij desinvestering.

Investerings ten behoeve van de doelstelling worden niet geactiveerd maar direct ten laste van de exploitatie gebracht. Het betreft investeringen in gronden en gebouwen die een natuurwaarde vertegenwoordigen. Investerings in gronden en gebouwen die geen natuurwaarde vertegenwoordigen worden als vastgoedinvestering aangemerkt en geactiveerd onder de materiële vaste activa. De gronden en gebouwen worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de koopsom en alle direct toe te rekenen uitgaven zoals juridische advieskosten, overdrachtsbelasting en andere transactiekosten.

Een vastgoedbelegging wordt niet langer geactiveerd in geval van afstoting of permanente buitengebruikstelling, en bij buitengebruikstelling indien geen toekomstige economische voordelen meer worden verwacht. Winsten of verliezen bij afstoting of buitengebruikstelling van een vastgoedbelegging worden bepaald als het verschil tussen de netto opbrengst en de boekwaarde van het actief en worden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of duurzaam lagere bedrijfswaarde. Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost.

Een financieel actief dat niet wordt gewaardeerd tegen (1) reële waarde met waardewijzigingen in de

staat van baten en lasten of (2) geamortiseerde kostprijs of lagere marktwaarde, wordt op iedere verslagdatum beoordeeld om te bepalen of er objectieve aanwijzingen bestaan dat het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat na de eerste opname van het actief zich een gebeurtenis heeft voorgedaan die een negatief effect heeft op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief en waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt.

Objectieve aanwijzingen dat financiële activa onderhevig zijn aan een bijzondere waardevermindering omvatten het niet nakomen van betalingsverplichtingen en achterstallige betalingen door een debiteur, herstructurering van een aan de stichting toekomend bedrag onder voorwaarden die de stichting anders niet zou hebben overwogen, aanwijzingen dat een debiteur of emittent failliet zal gaan, en het verdwijnen van een actieve markt voor een bepaald effect. Een bijzonder waardeverminderingsverlies met betrekking tot een tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd financieel actief wordt berekend als het verschil tussen de boekwaarde en de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, verdisconteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van het actief. Verliezen worden opgenomen in de staat van baten en lasten.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn. De reële waarde van beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald aan de hand van de biedprijs.

De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

Bijzondere waardeverminderingen

Voor materiële en financiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief of een kasstroom genererende eenheid hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingsverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Indien sprake is van een bijzonder waardeverminderingsverlies van een kasstroom genererende eenheid, wordt het verlies allereerst toegerekend aan goodwill die is toegerekend aan de kasstroom genererende eenheid. Een eventueel restant verlies wordt toegerekend aan de andere activa van de eenheid naar rato van hun boekwaarden.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief of kasstroom genererende eenheid geschat.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingsverlies voor het actief (of kasstroom genererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare vaste activa worden gewaardeerd tegen de boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Onderhanden projecten

Kosten van onderhanden projecten die direct betrekking hebben op het project (zoals personeelskosten voor werknemers direct werkzaam aan het project, kosten van materialen, kosten van grond en terreinen en afschrijving van installaties en uitrusting die bij de uitvoering van het project worden gebruikt), de kosten die toerekenbaar zijn aan projectactiviteiten in het algemeen en toewijsbaar zijn aan het project en andere kosten die contractueel aan de opdrachtgever kunnen worden toegerekend, worden direct ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

De toerekening van de opbrengsten op projecten geschiedt naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering van het werk ('percentage of completion'-methode) per balansdatum.

Fondsenwervende organisaties kunnen op basis van hun algehele projectbegroting aangeven dat het begrote eigen aandeel in de projectkosten zal worden gedekt uit 'normale' algemene baten (bijvoorbeeld fondsenwerving of andere inkomsten). Als er een reële verwachting bestaat dat die inkomsten in de looptijd van het project er ook zullen zijn, hoeft bij de start van het project het gehele verwachte eigen deel niet gelijk als verlies genomen te worden. Een gelijke toerekening van de subsidiebatens wordt gemaakt in relatie tot de totale bestedingen en zo wordt het eigen aandeel ook gespreid naar gelang de voortgang van het project. De nog te ontvangen bijdragen en vooruit ontvangen bijdragen van onderhanden projecten zijn verantwoord onder de vorderingen respectievelijk de kortlopende schulden.

Vorderingen en effecten

De grondslagen voor de waardering van vorderingen en effecten is beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. In het geval dat liquide middelen

niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Reserves en fondsen

Indien een deel van de reserves en fondsen is afgezonderd omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven dan - gezien de doelstelling van de organisatie - zou zijn toegestaan en deze beperking door derden is aangebracht, wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsfonds. Indien de beperking door het bestuur is aangebracht, wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsreserve.

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit te waarborgen ingeval van (tijdelijke) sterk tegenvallende opbrengsten.

Bestemmingsreserves

De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door het bestuur bepaald, en betreft geen verplichting, het bestuur kan deze beperking zelf opheffen.

Overige reserves

Overige reserves betreffen reservemiddelen die resteren na de eerdergenoemde bestedingen.

Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen betreffen middelen die zijn verkregen met een door derden aangegeven specifieke bestemming.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden

- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt en
- waarbij het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar

verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft het geschatte bedrag van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, kans dat iemand in dienst blijft en leeftijden.

Schulden

De grondslagen voor de waardering van de kortlopende schulden is beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Geworven baten

De geworven baten worden verantwoord voor het door de instelling ontvangen bedrag zonder dat de door de eigen organisatie gemaakte kosten in mindering zijn gebracht.

Donaties en Giften

Donaties en giften worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen, met uitzondering van ontvangsten die kunnen worden toegerekend aan een periode waarin een bepaalde mailingactie heeft plaats gevonden. Giften van een zaak in natura worden gewaardeerd tegen de reële waarde in Nederland.

Nalatenschappen

Nalatenschappen en nalatenschappen belast met een recht van vruchtgebruik worden opgenomen in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Voor lopende nalatenschappen wordt per jaareinde een betrouwbare schatting gemaakt en wordt deze als bate en vordering uit nalatenschappen verantwoord.

Baten van bedrijven en andere organisaties zonder winstoogmerk

De ontvangen baten van bedrijven en andere organisaties zonder winstoogmerk worden verantwoord voor het door de instelling ontvangen bedrag. Verwerking vindt plaats in het jaar waarin de bate is ontvangen dan wel door die derde is toegezegd.

Baten van loterijorganisaties

De baten van loterijorganisaties worden in het jaar verantwoord waarin deze zijn toegezegd.

Bijdragen van overheden

Overheidsbijdragen worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten. Zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de organisatie zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden, wordt de bijdrage als bate verantwoord. Bijdragen ter compensatie van door de organisatie gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen, in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten

Opbrengsten uit de verkoop van artikelen worden onder de baten tegen de brutowinst opgenomen. De brutowinst is de netto-omzet verminderd met de kostprijs van de verkochte artikelen. Onder de netto-omzet wordt verstaan de opbrengst onder aftrek van kortingen en over de omzet geheven belastingen. Onder de kostprijs wordt verstaan de inkoopwaarde van de goederen, verhoogd met de op de inkoop en verkoop drukkende directe (aan derden betaalde) verwervingskosten. De door de fondsenwervende instelling in dit verband gemaakte eigen kosten worden als kosten van fondsenwerving verantwoord.

Baten als tegenprestatie voor de levering van diensten

Opbrengsten uit het verlenen van diensten, als het verrichten van administratie voor derden en dienstverlening aan derden, worden opgenomen in de baten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding, na aftrek van tegemoetkomingen en kortingen. Baten uit het verlenen van diensten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt wanneer het bedrag van de baten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de dienstverlening op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de al gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de dienstverlening te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald.

Beheerbaten

Beheeropbrengsten worden lineair in de winst-en-verliesrekening opgenomen op basis van de duur van de overeenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huur- en pachtovereenkomsten worden als integraal deel van de totale beheerbaten verwerkt.

Toerekening uitvoeringslasten

Direct toerekenbare kosten worden direct toegerekend aan de categorieën doelstellingen, werving baten of beheer en administratie. Uitvoeringslasten worden toegerekend aan de doelstellingen, werving baten en beheer en administratie op basis van de werkelijk bestede uren, door middel van een vastgesteld voorcalculatorisch intern uurtarief. De uren worden bepaald per functie. Het interne uurtarief wordt als volgt berekend: totaal van de loonkosten gedeeld door het aantal productieve uren + een opslag voor overhead per uur. De personeelskosten voor de ondersteuning en de directie zijn gerubriceerd onder de kosten voor administratie en beheer. Deze kosten vallen binnen de opslag voor de overhead.

Onderhoudskosten

Kosten inzake meerjaren onderhoud op gebouwen (niet zijnde kantoorpanden) worden direct in het resultaat verantwoord omdat de panden ook niet geactiveerd worden omdat ze onderdeel zijn van de natuurgebieden en het erfgoed. Onderhoudskosten aan kantoorpanden worden geactiveerd en afgeschreven.

Personeelsbeloningen

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

De WNT is van toepassing op Stichting Landschap Overijssel. Het voor Stichting Landschap Overijssel toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2024 EUR 233.000.

behoefte van de doelstelling zijn onderdeel van de operationele kasstroom.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Landschap Overijssel heeft voor haar werknemers van 21 jaar en ouder een pensioenregeling getroffen die is ondergebracht bij het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw. De actuele dekkingsgraad van het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw per 31 december 2024 bedraagt 115,2%. BPL Pensioen belegt in het Interpolis Pensioenen Private Equity II fonds. Voor dit fonds worden duurzaamheidscriteria gehanteerd zoals het respecteren van de uitgangspunten van het VN Global Compact en worden beleggingen in ondernemingen die wapens produceren uitgesloten. Er is geen sprake van additionele verplichtingen uit hoofde van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers of andere toezeggingen aan werknemers.

Financiële baten en lasten

Zowel de rentebaten en beleggingsopbrengsten als de beheer-, rente- en bankkosten worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Ten behoeve van het opstellen van een kasstroomoverzicht worden onder geldmiddelen verstaan de kasmiddelen, de tegoeden op bankrekeningen en op korte termijn zeer liquide activa. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen. Investeringskasstroom en investeringen ten

Toelichting op de balans

A. Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Gronden	Verbouwing	Inventaris	Bedrijfs- middelen t.b.v. doelstelling	Totaal
Cum Aanschafwaarde	1.141.289	334.084	795.000	1.519.224	3.789.597
Cumulatieve afschr.	-	112.092	475.893	866.573	1.454.558
Boekwaarde 1/1	1.141.289	221.991	319.107	652.651	2.335.039
Aanschafwaarde					
Stand 1 januari	1.141.289	334.084	795.000	1.519.224	3.789.597
Investeringsen		72.131	22.324	297.369	391.824
Desinvesteringen		7.096	23.657	11.305	42.058
Stand per 31/12	1.141.289	399.119	793.667	1.805.288	4.139.363
Afschrijvingen en waardeverminderingen					
Stand 1 januari	-	112.092	475.893	866.573	1.454.558
Afschrijvingen	-	30.202	64.023	117.635	211.860
Afschr. op desinv.	-	6.596	15.566	10.222	32.384
Stand per 31/12	-	135.698	524.350	973.986	1.634.034
Boekwaarde 31/12	1.141.289	263.420	269.317	831.302	2.505.329

De activering van de gronden heeft betrekking op grondoppervlakten en objecten die worden aangehouden ter 'belegging'. De reële waarde is gelijk aan de verkrijgingsprijs van EUR 1.141.289.

De investeringen in de bedrijfsmiddelen ten behoeve van de doelstelling bestaan uit machines ten behoeve van beheerwerkzaamheden en gereedschap voor vrijwilligers.

De investeringen in inventaris betreft de vernieuwing van de ICT-omgeving (laptops, wifi-punten, overige hardware).

B. Financiële vaste activa

Deelnemingen

Op balansdatum ultimo 2023 beschikt Landschap Overijssel over 15,2% van het aandelenkapitaal Landgoed Vilsteren B.V. Landschap Overijssel heeft 198 aandelen in bezit van het totaal van 1.306 aandelen. Deze deelneming wordt aangehouden ten behoeve van de doelstelling. De actuele waarde van deze deelneming per ultimo 2023 bedraagt EUR 1.032.534 (2022: EUR 947.826). Op het moment van de totstandkoming van deze jaarrekening is de actuele waarde per 31-12-2024 nog niet bekend.

	2024 EUR	2023 EUR
Deelneming Landgoed Vilsteren	326.489	326.489
Langlopende Lening Kolkersveld	80.000	82.500
Totaal deelnemingen	406.489	408.989

Langlopende vordering Kolkersveld

De hoofdsom wordt afgelost in 40 jaar in jaarlijkse termijnen van EUR 2.500 tegen een rente van 5%.

	2024 EUR	2023 EUR
Vordering per 1 januari	82.500	85.000
Aflossing	2.500	2.500
Vordering per 31 december	80.000	82.500

Tot zekerheid van de betaling van de lening bestaat een eerste hypotheekrecht op het aan Kolkersveld te verlenen recht van erfpacht.

C. Vorderingen en overlopende activa

	2024 EUR	2023 EUR
Debiteuren	261.196	580.664
Vorderingen overheden	1.299.718	451.276
Onderhanden projecten	1.359.434	940.267
Vordering Postcodeloterij	1.250.000	1.125.000
Te vorderen BTW	0	31.923
Overige vorderingen en overlopende activa	440.351	575.562
Totaal vorderingen en overlopende activa	4.610.699	3.704.692

Vorderingen overheden

	2024	2023
	EUR	EUR
Rijk	213.491	4.816
Waterschap	2.000	122.080
Provincie Overijssel afwaardering	851.000	0
Provincie Overijssel Overig	202.240	301.287
Gemeenten	30.987	23.093
Totale vordering overheden	<u>1.299.718</u>	<u>451.276</u>

Provincie Overijssel afwaardering

Voor wijziging van de bestemming naar natuurgrond kan maximaal 85% van de taxatiewaarde van een aangekocht perceel grond, worden teruggevorderd. In 2024 zijn diverse gronden voor afwaardering aangevraagd en toegekend.

Onderhanden projecten

	2024	2023
	EUR	EUR
Te vorderen projectbijdragen Rijk	123.119	39.123
Te vorderen projectbijdragen Waterschap	-	-
Te vorderen projectbijdragen Provincie	1.010.543	677.440
Te vorderen projectbijdragen Gemeente	-	-
Te vorderen overige projectbijdragen	<u>225.772</u>	<u>223.705</u>
Totaal onderhanden projecten	<u>1.359.434</u>	<u>940.267</u>

Te vorderen projectbijdragen betreffen investeringen in projecten waarvan de opbrengsten door subsidiegevers nog niet zijn betaald.

Vordering postcodeloterij

De bijdrage van de Nationale Postcodeloterij bedraagt over 2024 EUR 1.250.000 en wordt in het volgende boekjaar ontvangen.

Overige vorderingen en overlopende activa

	2024	2023
	EUR	EUR
Vooruitbetaalde bedragen	287.237	82.407
Te vorderen nalatenschap	135.000	370.000
Te vorderen houtopbrengsten	-	70.348
Nog te ontvangen rente deposito's	8.324	33.017
Overige vorderingen	9.790	19.791
Totaal overige vorderingen en overlopende activa	440.351	575.562

Vooruitbetaalde bedragen

De vooruitbetaalde bedragen bestaan uit diverse vooruitbetalingen, waaronder een vooruitbetaling op de verzekeringen en software.

Te vorderen nalatenschap

Dit betreft nalatenschappen waarvan de afwikkeling na het boekjaar zal plaatsvinden.

Alle vorderingen en overlopende activa hebben een verwachte looptijd korter dan één jaar, tenzij anders aangegeven. Het vormen van een voorziening voor oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

D. Effecten

	2024	2023
	EUR	EUR
Deposito's	7.900.000	5.800.000
Totaal Effecten	7.900.000	5.800.000

Gedurende 2024 zijn de overtollige liquide middelen belegd in korte termijndeposito's variërend met een looptijd van 1 maand tot 1 jaar.

E. Liquide middelen

	2024	2023
	EUR	EUR
ING	91.319	71.449
ABN AMRO Bank	463.737	562.780
Kasmiddelen	2.761	2.725
	557.817	636.954

De liquide middelen zijn terstond opeisbaar. Voor een toelichting op de ontwikkeling wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht.

F. Reserves

	2024 EUR	2023 EUR
Stichtingskapitaal	226	226
Continuïteitsreserve	1.200.000	1.100.000
Bestemmingsreserve	2.762.000	4.070.000
Overige reserves	2.747	2.769
	<u>3.964.973</u>	<u>5.172.995</u>

Het verloop van de reserves ziet er als volgt uit:

	Stichting kapitaal	Continuï- teitsreserve	Bestemmings- reserve	Overige reserve	Totaal
Stand per 1 januari	226	1.100.000	4.070.000	2.769	5.172.995
Toevoegingen	-	100.000	2.729.000	-	2.829.000
Bestedingen	-	-	4.037.000	22	4.037.022
Vrijval	-	-	-	-	-
Stand per 31 december	<u>226</u>	<u>1.200.000</u>	<u>2.762.000</u>	<u>2.747</u>	<u>3.964.973</u>

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit van de stichting te waarborgen. De omvang van de continuïteitsreserve bepalen we aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- De vaste personele kosten bedragen EUR 5,2 miljoen per jaar conform begroting 2025;
- Binnen 4 maanden na het wegvallen van deze opbrengstenstroom dient ombuiging van de personele vaste kern te worden gerealiseerd;
- 25% van de opbrengstenstroom valt ineens weg;
- De kosten van de ombuiging bedragen 15% van de personele jaarlast.

Met deze uitgangspunten is de continuïteitsreserve bepaald op EUR 1.2 miljoen.

Bestemmingsreserve

	Grond aankopen	Uitvoering natuur en vastgoed beheer	Organisatie- ontwikkeling	Ontwikkeling verdien- modellen	Bestemming externe ontwikkelingen	Totaal
Stand per 1 januari	790.000	950.000	200.000		2.130.000	4.070.000
Toevoegingen	216.000		50.000	294.000	2.169.000	2.729.000
Bestedingen	116.000				3.921.000	4.037.000
Vrijval						
Stand per 31 december	<u>890.000</u>	<u>950.000</u>	<u>250.000</u>	<u>294.000</u>	<u>378.000</u>	<u>2.762.000</u>

Bestemmingsreserve aankopen

Voor aankopen is een tweetal reserves gevormd, namelijk de juridische aankopen en de vrije aankopen.

Juridische aankopen

Voor zover de verwervingskosten van toekomstige, juridisch verplichte aankopen niet door subsidies/fondsenbijdragen van derden gedekt kunnen worden, zijn deze kosten bestemd in onze aankoopreserve. Het totaal van de juridisch verplichte aankopen bedraagt EUR 511k.

Vrije aankopen

Elk jaar komen we in de gelegenheid om gronden te verwerven, in eigendom of met een andersoortige constructie, in beheer. We hebben de wens om de komende jaren ons beheerareaal uit te breiden. Hierin moeten we echter kiezen. Vanuit de Natura2000-ontwikkelopgaven is het best mogelijk dat er veel grond op de markt komt, al kan het ook zijn dat deze grond naar de overblijvende boeren gaat. Hoe dan ook moeten we ervoor zorgen dat we de kansen pakken. De beschikbaarheid van middelen is hiervoor van groot belang. We vormen daarvoor dan ook een reserve.

Bestemmingsreserve uitvoering natuur- en vastgoedbeheer

Er is een aantal factoren die het risicoprofiel voor Natuurbeheer bepalen. Ondanks het planmatige beheer dat we voeren op basis van de beheerplannen/CMSi, zijn we ook afhankelijk van de situatie op dat moment. Extreme droogte of juist natte situaties kunnen leiden tot onverwachte situaties waar we op moeten schakelen. De sterfte van beuken als gevolg van de droogte in 2022 is daar een voorbeeld van. De veiligheidsanalyses of de kap die we als gevolg hiervan moeten uitvoeren zijn onvermijdelijk, maar ook niet te voorzien. Het veranderende klimaat leidt naar verwachting tot meer van dergelijke situaties. Deze klimaatverandering kan in de toekomst ook leiden tot de inzet van andere, duurdere machines. Een andere factor is de onzekerheid op het natuurbeleid en dan met name de financiering daarvan.

Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap wordt op verschillende niveaus tegen het licht gehouden. Dit heeft onder andere geleid tot een stijging van de subsidiering op natuurbeheer van 75 naar 84%. Ook onze overige inkomsten staan onder continue druk. Dat komt enerzijds omdat we voor een groot deel afhankelijk zijn van overheidsfinanciering (en daarmee van politiek sentiment), maar ook omdat de baten uit de terreinen onder druk staan. Dit komt onder andere door minder houtopbrengsten (bomenkapdiscussie) en mogelijk minder pachtopbrengsten (als gevolg van uitmijning en bruikbaarheid terreinen door klimaat). Aan de andere kant stijgen de kosten voor natuurbeheer, onder andere door omvorming van bos naar heide en de klimaatomstandigheden. Voor al deze risico's en onzekerheden is een bestemmingsreserve beheer gevormd.

Daarnaast hebben we diverse (monumentale) gebouwen in bezig waar planmatig groot onderhoud op moet plaatsvinden en die waar dit kan mee moeten gaan met duurzame ontwikkelingen. Om deze verplichtingen te kunnen dragen is een bestemmingsreserve gevormd.

Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling

We reserveren middelen om onze kantoorgebouwen en bedrijfsvoering verder te verduurzamen.

Bestemmingsreserve externe ontwikkelingen

Deze reserve is in 2023 gevormd om in te kunnen spelen op de ontwikkelingen inzake de gelijkberechtiging. In 2024 is een schikking getroffen. Meer informatie hierover is opgenomen in par 4.4. Ten behoeve van de indexatie van de tweede tranche van de schikking is een bestemmingsreserve gevormd.

G. Fondsen

Bestemmingsfondsen

	Projecten	Specifieke giften	Totaal
Stand per 1 januari	-	-	-
Toevoegingen	1.125.000	2.699.000	3.824.000
Bestedingen	1.125.000	970.000	2.095.000
Stand per 31 december	-	1.729.000	1.729.000

Bestemmingsfonds projecten

Betreft een fonds vanuit de middelen die vanuit de Nationale Postcode Loterij worden ontvangen, waarvan de besteding in hetzelfde jaar plaatsvindt.

Bestemmingsfonds specifieke giften

Dit fonds betreft diverse specifieke giften die moeten worden besteed aan een specifieke doelstelling. Het beleid is om in het jaar waarin de specifieke giften worden ontvangen ook de besteding te laten plaatsvinden.

H. Voorzieningen

	NEN	Jubilea personeel	Verlieslatende projecten	Totaal
Stand per 1 januari	280.000	45.192		325.192
Dotatie		10.952	11.356	22.308
Bestedingen	179.427	3.367		182.794
Vrijval	100.573			100.573
Stand per 31 december	0	52.777	11.356	64.133

Voorziening NEN

De voorziening NEN is in 2023 gevormd ten behoeve van herstelkosten op elektrische installaties als gevolg van verplichtingen richting verzekeraar en huurders. De hoogte van de voorziening per 1 januari was gebaseerd op de inschattingen die blijken uit de NEN-inspectierapporten die per pand zijn opgesteld. De uiteindelijke kosten zijn lager gebleken, waardoor het restant is vrijgevallen.

Voorziening Jubilea personeel

De voorziening jubilea personeel is gevormd ten behoeve van kosten van jubilea personeel. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op de verwachte uitkeringen voor de komende 10 jaar.

H. Langlopende schulden

	2024 EUR	2023 EUR
Schikking VGG 2e tranche	1.649.583	-
Vooruit ontvangen begrazing provincie	1.613.618	1.600.000
Vooruit ontvangen beheer en monitoring N35	200.000	-
Vooruit ontvangen beheer de Regge	77.100	82.240
Vooruit ontvangen beheer en vervanging brug Mariëenberg	73.267	73.267
Vooruit ontvangen beheer Dassenraster Reestdal	24.239	26.663
Vooruit ontvangen beheer vleermuistoren Teesinkbos	21.949	23.240
Vooruit ontvangen beheer Lankhorst	12.600	13.440
Vooruit ontvangen beheer Janninksbos	9.666	11.092
Vooruit ontvangen beheer 't Vaneker	0	152.183
Vooruit ontvangen beheer Kristalbad	30.000	30.000
Waarborgsommen	6.200	6.200
Totaal langlopende schulden	<u>3.718.223</u>	<u>2.018.325</u>

Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen zullen in het kader van de schikking met VGG gezamenlijk een bedrag van € 77 mln storten in een door de VGG op te richten fonds. Met de middelen in het fonds zal het particulier natuurbeheer in Nederland een extra impuls krijgen. In het boekjaar 2024 is door gezamenlijke partijen reeds € 40 miljoen gestort. Ten behoeve van de betaling van de tweede tranche van deze schikking is per 31 december 2024 is een langlopende schuld opgenomen ter hoogte van € 37 mln. Deze tweede tranche wordt voorafgaand aan de betaling geïndexeerd, tegen peildatum 1 januari 2023. Indexering vindt plaats op grond van het CBS indexcijfer 'CPI alle huishoudens'. Het totaal van de jaarlijkse indexering is per 31 december 2024 als een voorziening opgenomen en wordt per jaar toegevoegd aan de schuld op lange termijn. De tweede tranche moet uiterlijk 1 januari 2032 door genoemde partijen worden voldaan. De maximaal verschuldigde indexatie bedraagt 3,5% per jaar. Het bedrag van de langlopende schuld is per 31 december 2024 als volgt bepaald:

Betaling tweede tranche	1.541.666
Indexatie jaren 2023 en 2024 tweede tranche	<u>107.917</u>
Totaal	<u>1.649.583</u>

In 2023 is de subsidie voor begrazing vooruit ontvangen; onder de langlopende schulden wordt het deel verantwoord dat betrekking heeft op begrazing vanaf 2025.

Vanuit bijdragen van de provincie (beheer en monitoring N35), Tennet (Dassenraster Reestdal), Rijkswaterstaat (Lankhorst, Regge en Kristalbad), het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (Vleermuistoren), Vitens (Janninksbos) en particulieren (Regge en Mariëenberg) zijn er afspraken gemaakt met betrekking tot het toekomstig beheer. Periode varieert van 8 – 25 jaar. Jaarlijks wordt, met uitzondering van de brug en Kristalbad, een evenredig deel van de bijdrage besteed aan het betreffende beheer. Het kortlopende deel van deze langlopende beheervergoedingen bedraagt EUR 36.121.

De vrijval de beheerbijdrage van 't Vaneker vloeit voort uit het feit dat dit gebied vanaf 2025 onderdeel is van het reguliere subsidiestelsel.

I. Kortlopende schulden en overlopende passiva

	2024	2023
	EUR	EUR
Crediteuren	964.580	701.863
Belastingen en sociale premies	191.757	183.715
Vooruitontvangen bijdragen	4.348.881	3.438.891
Overige schulden en overlopende passiva	998.788	1.044.692
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>6.504.006</u>	<u>5.369.162</u>

De looptijd van de kortlopende schulden en overlopende passiva is kleiner dan één jaar, tenzij bij de toelichting bij de betreffende post iets anders wordt omschreven.

Belastingen en sociale premies

	2024	2023
	EUR	EUR
Pensioenpremie	96.038	86.641
Loonheffing	95.719	91.714
Sociale lasten	0	5.360
BTW	-	-
Totale belastingen en sociale premies	<u>191.757</u>	<u>183.715</u>

Vooruit ontvangen bijdragen

	2024	2023
	EUR	EUR
Vooruit ontvangen projectbijdragen	4.284.301	3.379.666
Overige vooruit ontvangen bedragen	64.580	59.225
Totaal vooruit ontvangen bijdragen	<u>4.348.881</u>	<u>3.438.891</u>

Afgelopen jaren is stevig ingezet op voorfinanciering van projecten zodat we de hoge rentestanden optimaal konden benutten.

Vooruit ontvangen projectbijdragen

	2024	2023
	EUR	EUR
Vooruit ontvangen projectbijdragen Rijk	874.772	548.867
Vooruit ontvangen projectbijdragen Provincie	2.206.720	1.957.864
Vooruit ontvangen projectbijdragen Provincie SNL	495.508	279.614
Vooruit ontvangen projectbijdragen Gemeenten	43.448	45.643
Vooruit ontvangen projectbijdragen waterschap	22.077	151.409
Vooruit ontvangen overige projectbijdragen	641.776	396.269
Totaal vooruit ontvangen projectbijdragen	4.284.301	3.379.666

Overige schulden en overlopende passiva

	2024	2023
	EUR	EUR
Nog te betalen aankopen	353.891	353.891
Verlofdagen	153.339	178.718
Vakantiegeld	180.251	171.568
Nog te ontvangen inkoopfacturen	109.486	148.129
Reservering eindejaarsuitkering	147.022	140.894
Nog te betalen personeelskosten	12.469	12.347
Accountantskosten	23.875	27.225
Overige schulden	18.456	11.921
Totaal overige schulden en overlopende passiva	998.788	1.044.692

Nog te betalen aankopen

Vanuit een ruilverkaveling zijn gronden in eigendom gekomen, waarbij de financiële afwikkeling naar verwachting in 2025 zal plaatsvinden. Deze verplichting was in 2022 in de niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen opgenomen.

Verlofdagen

Het aantal openstaande verlofdagen is per 31-12-2024 opnieuw afgenomen ten opzichte van 31-12-2023 door een actiever beleid op het stimuleren van het opnemen van verlof. De CAO-stijging heeft een dempend effect op de daling.

Nog te ontvangen inkoopfacturen

Betreft aan het boekjaar toegerekende kosten waarvoor nog geen factuur is ontvangen.

Reservering eindejaarsuitkering

Deze reservering betreft het in 2024 toegezegde en in februari 2025 betaalde eindejaarsuitkering.

Financiële instrumenten

Algemeen

Landschap Overijssel maakt gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de stichting blootstellen aan markt-, valuta-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft Landschap Overijssel een beleid opgesteld inclusief een stelsel van limieten en procedures, om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de organisatie, te beperken. Landschap Overijssel zet geen afgeleide financiële instrumenten in om risico's te beheersen.

Valutarisico

Er vinden geen transacties buiten de EU plaats waardoor Landschap Overijssel geen valutarisico's loopt.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren zijn belegd bij partijen die bekend zijn, waardoor het geschatte kredietrisico naar verwachting beperkt is. Bij aangaan van (omvangrijke) verplichtingen wordt de kredietwaardigheid van een partij getoetst.

Renterisico en kasstroomrisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd. De organisatie heeft derhalve als beleid om geen afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

Prijrisico

Er is geen sprake van een beleggingsportefeuille, waardoor geen sprake is van prijsrisico op financiële instrumenten.

Liquiditeitsrisico

De organisatie loopt geen significante liquiditeitsrisico's.

Reële waarde

De reële waarde van de overige in de balans opgenomen financiële instrumenten benadert de boekwaarde ervan.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Risico – terugbetaling schikking VGG

Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen hebben met de VGG een schikking gesloten inzake het dossier gelijkberechtiging. Onderdeel van deze schikking is dat de Terrein Beherende Organisaties (TBO's) gezamenlijk een bedrag ter hoogte van € 77 mln storten in een door de VGG op te richten fonds. Mochten de TBO's onverhoopt in de toekomst toch nog subsidies en/of de rente in het kader van gelijkberechtiging moeten terugbetalen, dan kunnen zij onder bepaalde omstandigheden aanspraak maken op terugbetaling van (een deel van) het door de TBO's aan het fonds betaalde bedrag. Voor die situatie heeft het fonds zekerheid gesteld aan de TBO's in de vorm van de toekomstige vestiging van een pandrecht ten behoeve van de TBO's voor maximaal € 37 mln plus de daarover afgesproken indexering.

Instellingen van algemeen nut

Stichting Landschap Overijssel is een Algemeen Nut Beoogde instelling zoals bedoeld in het vierde lid van artikel 24 van de successiewet.

Gronden en panden

De stichting heeft een oppervlakte van totaal 6.089 hectare grond in beheer en hiervan is 5.849 hectare in eigendom.

In het kader van de doelstelling zijn gronden aangeschaft met het doel deze zelf te beheren. De historische aanschafwaarde van de gronden per 31 december 2024 is EUR 13.585k. Delen van deze verworven gronden zijn ingebracht in het SKNL-programma van de provincie, waartoe subsidies verkregen worden. De eigen bijdrage is ten laste van de exploitatie geboekt.

Aankoopverplichtingen

Er is er een bindende intentieverklaring, waarin de aankoop van een perceel in het Wierdense Veld is vastgelegd. De aankoopprijs bedraagt hier EUR 376k.

In 2023 is een overeenkomst getekend voor de aankoop van 12 hectare heide van de provincie Overijssel op de Manderheide ter waarde van EUR 135k.

Meerjarige financiële contractuele baten

Landschap Overijssel heeft meerjarige contracten afgesloten met derden inzake huur, pacht en erfpacht. De jaarlijkse opbrengsten uit deze contracten worden als baten verantwoord. De looptijd van de pachtcontracten bedraagt maximaal 6 of 12 jaar met automatische verlenging en wordt jaarlijks geïndexeerd volgens de door het ministerie vastgestelde pachtnormen. De looptijd van de erfpachtcontracten is maximaal 30 jaar of is voor onbepaalde tijd aangegaan. De jaarlijkse indexatie is gebaseerd op de norm die door het CBF wordt gesteld. De huurcontracten hebben een onbepaalde looptijd en worden verhoogd volgens de wettelijk gestelde huurverhoging.

Kredietfaciliteit Nationaal Groenfonds

Landschap Overijssel heeft een kredietfaciliteit bij het Nationaal Groenfonds voor maximaal EUR 2.500.000. De debetrente is een-maands EURIBOR-tarief plus 2,0%. De kredietfaciliteit heeft een looptijd tot 31 mei 2026. Over 2024 is van dit krediet geen gebruik gemaakt. Er is een hypothecaire zekerheid gevestigd op Landgoed Hof Espelo (150 hectare grond is in onderpand gegeven).

*Toelichting op de staat van baten en lasten***K. Baten van particulieren**

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Contributies van donateurs	233.195	250.000	231.622
Donaties, giften en legaten	238.092	260.000	464.411
Giften met bestemming	2.698.642	30.000	29.553
Totaal baten van particulieren	<u>3.169.929</u>	<u>540.000</u>	<u>725.586</u>

In 2024 zijn enkele grote schenkingen ontvangen waarvoor een bestemmingsfonds grondaankopen is gevormd.

L. Baten van bedrijven

	EUR	EUR	EUR
Contributies van vrienden	76.000	77.000	73.050
Bijdragen uit acties van bedrijven	60.590	107.000	36.065
Totaal baten van Bedrijven	<u>136.590</u>	<u>184.000</u>	<u>109.115</u>

M. Baten van loterijorganisaties

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Nationale Postcode loterij	1.250.000	1.125.000	1.128.235
Totaal baten van loterijorganisaties	<u>1.250.000</u>	<u>1.125.000</u>	<u>1.128.235</u>

Mede dankzij de baten van de Nederlandse Postcode Loterij kan Landschap Overijssel haar doelstellingen realiseren. De bate wordt als opbrengst genomen in het jaar waarover deze is toegezegd.

N. Baten van overheden

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Bijdrage Rijk	1.422.710	926.000	1.794.515
Bijdrage Provincie	6.896.294	7.361.000	6.604.694
Bijdrage Gemeente	195.231	183.000	138.264
Bijdrage Waterschap	224.332	481.000	12.561
Bijdrage Overig	4.000		
Totaal baten van overheden	<u>8.742.567</u>	<u>8.951.000</u>	<u>8.550.033</u>

Deze overheidsbijdragen bestaan voor EUR 3.208k (2023: EUR 3.297k) uit structurele bijdragen.

Bijdrage Rijk

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Versneld natuurherstel	549.846		1.200.688
Natura 2000	705.540		336.720
Monumenten	-		97.766
Overig	167.324		159.341
Totaal bijdrage Rijk	<u>1.422.710</u>	<u>926.000</u>	<u>1.794.515</u>

Bijdrage Provincie

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Bijdrage SNL	2.604.578	2.694.000	2.586.630
Natura 2000	1.982.966	2.118.000	2.175.539
Afwaardering gronden	851.000	900.000	-
Begrazing	503.578	500.000	494.240
Vrijwilligerswerk basis	234.976	232.000	216.453
Landschapsherstel GBDA	111.037	104.000	234.814
Landschapscoördinatie	100.000	100.000	149.519
Gebiedsgerichte aanpak Salland	73.452	70.000	66.971
Sallandsde ringslang	69.840	70.000	-
Omvorming kleine bossen (ZON)	64.072	205.000	256.165
Begeleiding groepen	27.256	25.000	-
Vergroening werklandschappen	24.965	39.000	33.435
Wolvencoördinator	24.333	35.000	-
Blauw erfgoed als klimaatsleutel	22.923	36.000	-
Reestdalvisie	20.000	20.000	-
Soortenprojecten	16.188	15.000	45.231
Onze burens uit de prehistorie	10.000	10.000	36.649
Diverse projecten	155.130	188.000	309.049
Totaal Bijdrage Provincie	<u>6.896.294</u>	<u>7.361.000</u>	<u>6.604.694</u>

Bijdrage SNL

De vergoeding bedraagt 84% van de normkosten en is gestegen doordat diverse gronden aan een ander beheertype zijn toebedeeld en omdat met de 6-jarige beschikking een inflatiecorrectie is doorgevoerd.

Natura 2000

De opbrengsten zijn licht lager dan begroot vanwege uitstel van werkzaamheden als gevolg van slechte terreinomstandigheden.

O. baten van andere organisaties zonder winststreven

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Baten organisaties zonder winstoogmerk	498.759	361.000	1.203.919
Totaal baten van andere organisaties zonder winststreven	498.759	361.000	1.203.919

P. Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Verkoop producten	292.237	279.000	654.093
Beheerbaten	899.210	829.000	887.553
Bijdragen Groene en Blauwe Diensten	424.390	411.000	359.490
Verkoop terreinen en gebouwen			956.741
Dienstverlening aan derden	625.146	302.000	410.028
Beheer terreinen derden	30.813	24.000	51.977
Totaal baten levering van producten en/of diensten	2.271.797	1.845.000	3.319.882

Verkoop producten

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Opbrengst hout	153.850	188.000	555.297
Opbrengst grasland	16.248	9.000	10.765
Opbrengst Akkerbouw	1.532	60.000	5.509
Overige verkopen	120.608	22.000	82.522
Verkoop producten	292.237	279.000	654.093

De baten uit verkopen van hout zijn lager dan over 2023 omdat houtkap in 2024 slechts incidenteel heeft plaatsgevonden. In onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven. De kostprijs is relatief hoger dan vorig jaar vanwege de kleinschaligheid van houtkap. Waarbij opgemerkt wordt dat alleen de externe kosten van directe kap zijn opgenomen. Eigen ureninzet en jaarlijkse beheerkosten maken geen onderdeel uit van deze kostprijs.

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Opbrengst hout	153.850	188.000	555.297
Kostprijs hout	103.742	75.600	271.950
Resultaat producten	50.109	112.400	283.347
Percentage kosten	67%	40%	49%

Beheerbaten

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Eenmalige pacht	249.574	217.000	275.456
Erfpacht	249.992	241.000	240.411
Reguliere pacht	121.813	111.000	107.097
Huur	225.921	205.000	217.378
Overig	51.910	55.000	47.210
Totaal beheerbaten	<u>899.210</u>	<u>829.000</u>	<u>887.553</u>

Bijdragen Groene en Blauwe Diensten

De stijging ten opzichte van 2023 wordt veroorzaakt doordat in 2024 diverse aanvullende opdrachten hebben plaatsgevonden.

Verkoop gebouwen en terreinen

In 2024 is geen sprake geweest van verkoop van gebouwen en/of terreinen.

Dienstverlening derden

Dienstverlening derden bestaat voor het merendeel uit opbrengsten uit diverse kleinere advies en ontwikkelprojecten.

Q. Overige baten

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Activiteiten en evenementen	30.960	25.000	32.153
Opbrengsten uit bezoekerscentra	21.496	32.000	20.787
Overig	220.970	13.000	85.622
Totaal overige baten	<u>273.425</u>	<u>70.000</u>	<u>138.562</u>

De overige baten bestaan naast de activiteiten en evenementen en de opbrengsten uit bezoekerscentra onder andere uit deelname aan commissies, vergoeding voor zakelijk recht en diverse kleinere baten. Er is sprake van een eenmalige bate uit hoofde van vrijval van toekomstige beheerkosten van 't Vaneker.

R. Besteed aan de doelstelling

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Terrein en gebouwenbeheer	3.587.587	4.073.000	4.072.203
Landschapsbeheer	455.734	513.000	446.001
Beleving	258.763	249.000	201.677
Vrijwilligers	385.513	412.000	358.371
Belangenbehartiging	98.583	127.000	122.927
Lobby en beïnvloeding	106.774	153.000	143.484
Kennis en kunde	341.483	171.000	416.309
Uitvoering	1.393.611	1.609.000	1.611.470
Vernieuwingen	158.730	196.000	117.601
Natura 2000	2.834.410	2.688.000	3.594.404
Communicatie	206.249	242.000	200.950
Verwervingen en vervreemdingen	1.096.549	445.000	807.077
Totaal besteed aan doelstellingen	<u>10.923.986</u>	<u>10.878.000</u>	<u>12.092.474</u>

Mede dankzij de Nationale Postcode Loterij hebben we veel projecten kunnen uitvoeren binnen onze verschillende programma's.

Terrein- en gebouwenbeheer

De uitvoeringskosten zijn lager dan begroot en werkelijk 2023 omdat sprake is geweest dat als gevolg van weersomstandigheden uitvoering moest worden uitgesteld. Ook is sprake van vrijval van een deel van de voorziening groot onderhoud vanwege lagere uitvoeringskosten. De onderhoudskosten op panden worden direct in het resultaat geboekt omdat de panden waaraan groot onderhoud plaatsvindt ook niet geactiveerd zijn.

Uitvoering

De uitvoeringskosten zijn lager omdat minder sprake is geweest van kapwerkzaamheden.

Natura 2000

Binnen N2K is iets minder uitvoeringswerk gerealiseerd dan begroot als gevolg van terreinomstandigheden. Omdat sprake is van 100% vergoeding van de kosten heeft dit geen resultaatteffect.

Verwervingen en vervreemdingen

In 2024 heeft een aantal aankopen plaatsgevonden die niet begroot waren, maar wel aansluiten bij de doelstelling van Landschap Overijssel.

S. Wervingskosten

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Personeelskosten	153.456	186.000	218.408
Uitvoeringskosten	<u>30.369</u>	<u>43.000</u>	<u>34.468</u>
Totaal kosten eigen fondsenwerving	<u>183.824</u>	<u>229.000</u>	<u>252.876</u>

De kosten voor fondsenwerving zijn lager dan begroot als gevolg van het feit dat over 2024 geen volledige inzet van medewerkers kon worden gerealiseerd. Onderstaand is de verhouding van de kosten fondsenwerving in relatie met de totale verworven baten weergegeven.

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Som verworven baten	13.864.910	11.161.000	11.716.888
Kosten eigen fondsenwerving	<u>183.824</u>	<u>229.000</u>	<u>252.876</u>
Kostenpercentage fondsenwerving	<u>1,3%</u>	<u>2,1%</u>	<u>2,2%</u>

Toelichting Lastenverdeling

Bestemming	Doelstelling													Totaal 2023 EUR	
	Terrein en gebouwenbe- heer	Landschaps- beheer	Beleving	Vrijwilligers	Belangen- behartiging	Lobby & beïnvloedin- g	Kennis en Kunde	Uitvoering	Vernieuw- ingen	Natura 2000	Communi- catie	Eigen Fondsen werving	Beheer en administratie		
Lasten	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	Begroet 2024 EUR	Totaal 2024 EUR
Aankoop en verwerving grond	1.096.549													1.096.549	807.077
Uitbesteed werk	1.901.925	81.822	76.619	79.187	5.199	14.023	46.728	1.078.981	47.849	2.230.599		30.369		5.593.301	7.271.538
Communicatiekosten											64.501			64.501	65.963
Personeelskosten	1.550.928	373.912	182.144	290.314	93.383	92.752	294.755	314.630	110.881	603.811	141.748	153.456	774.153	4.976.868	4.811.983
Huisvestingskosten													119.781	119.781	110.256
Kantoor en algemene kosten													475.171	475.171	564.316
Afschrijvingen	134.734			16.012									64.615	215.361	212.010
Totaal	4.684.136	455.734	258.763	385.513	98.583	106.774	341.483	1.393.611	158.730	2.834.410	206.249	183.824	1.433.720	12.541.531	13.843.143

T. Kosten beheer en administratie

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Personeelskosten beheer en administratie	774.153	809.000	761.338
Automatisering	222.910	230.000	320.542
Bijdragen aan derden	174.770	151.000	147.755
Advieskosten	39.000	43.000	42.012
Kantoorkosten	14.853	30.000	14.255
Huisvesting	117.652	106.000	110.256
Afschrijvingen	64.500	93.000	61.855
Verzekering	27.057	18.000	30.345
Overig	-3.420	1.000	9.406
Totaal beheer en administratie	<u>1.431.476</u>	<u>1.481.000</u>	<u>1.497.766</u>

De kosten van automatisering zijn gedaald ten opzichte van 2023 vanwege een in 2023 uitgevoerde migratie.

U. Financiële baten en lasten

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Dividend Vilsteren	34.088	30.000	29.256
Rentelasten en bankkosten	-7.875	-8.000	-8.131
Rentebaten	<u>234.320</u>	<u>40.000</u>	<u>59.204</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u>260.532</u>	<u>62.000</u>	<u>80.330</u>

Als gevolg van de hoge rentestanden en toename van liquide middelen in 2024 zijn de rentebaten fors gestegen.

V. Bijzondere baten en lasten

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Afwikkeling claim gelijkberechtiging	<u>-3.543.334</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal bijzondere baten en lasten	<u>-3.543.334</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen zullen in het kader van de schikking met VGG gezamenlijk een bedrag van € 77 mln storten in een door de VGG op te richten fonds. Met de middelen in het fonds zal het particulier natuurbeheer in Nederland een extra impuls krijgen. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting onder H. Langlopende schulden.

Personeelskosten

	Werkelijk 2024 EUR	Begroot 2024 EUR	Werkelijk 2023 EUR
Lonen en salarissen	3.028.717	3.352.000	2.795.585
Sociale lasten	825.451	883.000	754.432
Pensioenlasten	457.942	515.000	423.599
Vakantiegeld en vakantiedagen	221.568	274.000	224.154
Eindejaarsuitkering	117.101	137.000	111.851
Reis- en verblijfkosten	177.104	197.000	177.765
Inhuur	26.122	67.000	182.273
Opleidingen en trainingen	32.066	44.000	11.519
Overige personeelskosten	90.797	173.800	130.983
Totaal personeelskosten	<u>4.976.868</u>	<u>5.642.800</u>	<u>4.812.161</u>

Lonen en salarissen

De lonen en salarissen over 2024 zijn lager dan begroot omdat invulling van vacatures is vertraagd vanwege verlate toezeggingen van projectsubsidies. Ook is de stijging van salarissen uit hoofde van CAO-ontwikkelingen lager dan begroot.

Opleidingen en trainingen

In 2024 is fors geïnvesteerd in opleidingen en trainingen, vanwege gebruik van subsidiemogelijkheden zijn de kosten onder de begroting gebleven.

Overige personeelskosten

De overige personeelskosten bestaan onder andere uit advieskosten, kosten telefonie, externe salarisadministratie, BHV en ARBO en bedrijfskleding.

Personeelsbestand

Gedurende het boekjaar 2024 bedroeg het gemiddeld aantal medewerkers exclusief inhuur 58,5 FTE (2022: 57,8 FTE).

WNT verantwoording

De WNT is van toepassing op Stichting Landschap Overijssel. Het voor de stichting toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2024 EUR 233.000 (algemene bezoldigingsregime). In onderstaande tabel worden de leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking benoemd:

bedragen x € 1	M. Sijbom
Functiegegevens 2024	Directeur/Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,95
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	113.637
Beloningen betaalbaar op termijn	10.194
<i>Subtotaal</i>	123.831
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	221.350
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0
Bezoldiging	123.831
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2023	
bedragen x € 1	M. Sijbom
Functiegegevens	Directeur /Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	116.115
Beloningen betaalbaar op termijn	9.880
<i>Subtotaal</i>	125.995
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000
Bezoldiging	125.995

In onderstaande tabel zijn de bezoldigingen van de toezichthoudende topfunctionarissen opgenomen:

Gegevens 2024						
bedragen x € 1	A.H. Flierman	H.M. Korte	J. Jansen	J.E.F. Harmelink	K.M. Leferink	O. Baker
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01-31/12
Bezoldiging						
Bezoldiging	1.035	1.840	1.495	1.380	1.380	1.311
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	34.950	23.300	23.300	23.300	23.300	23.300
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	1.035	1.840	1.495	1.380	1.380	1.311
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2023						
bedragen x € 1	A.H. Flierman	J.G. Leemhuis	H.M. Korte	J. Jansen	J.E.F. Harmelink	K.M. Leferink
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging						
Bezoldiging	805	920	1.438	1.380	1.150	1.610
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	33.450	22.300	22.300	22.300	22.300	22.300

Het bezoldigingsbeleid voor de Raad van Toezicht is in 2021 geëvalueerd en geactualiseerd.

Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in 2020. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Landschap Overijssel de Regeling beloning directeuren van goede doelenorganisaties (zie www.goededoelennederland.nl).

De bestuurderbezoldiging, volgens de definitie van de regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties, bedroeg EUR 123.831 conform onderstaande specificatie. Dit is overeenkomstig de salarisschalen van de Raam-cao Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. De regeling "Beloning Directeuren van Goede Doelen" wordt nageleefd.

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij Landschap Overijssel heeft in 2024 plaatsgevonden. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 435 punten met een maximaal jaarinkomen van EUR 140.397. Vertaald naar het parttime percentage van de bestuurder bedraagt het maximaal jaarinkomen EUR 133.903.

Naam	M. Sijbom
Ingang dienstverband	1-1-2021
Aard	Onbepaald
Uren	37
Part-time percentage	95%
Periode (maanden)	12
	<u>beloning</u>
Loon/Salaris	€ 100.988
Vakantiegeld	€ 7.999
Eindejaarsuitkering	€ 4.040
Totaal	€ 113.027
Belaste vergoedingen	€ 610
Pensioenlasten (wg deel)	€ 10.194
Bestuurdersbezoldiging	€ 123.831
Max. Regeling beloning directeuren goede doelen	€ 133.903
Saldo regeling	€ 10.073

Aan de directeur/bestuurder zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de organisatie, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Dalfsen, juni 2025

Directie

Dhr. H.M. (Hans) Pohlmann
Bestuurder

Raad van Toezicht

Mevr. B.M. (Barbera) Schoemaker (voorzitter)

Dhr. O.R. (Orlando) Baker

Dhr. P.N.A. (Pieter) Jannink

Dhr. J. (Jannes) Janssen

Dhr. J.E.F. (Jos) Harmelink

Mevr. K.M. (Karin) Leferink

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Statutaire bepaling inzake resultaatbestemming

Ingevolge artikel 4 van de statuten van de stichting staat het resultaat ter beschikking aan het bestuur, die dit geheel of gedeeltelijk kan bestemmen voor de reserves en fondsen.

Nevenvestigingen

De stichting beschikt niet over nevenvestigingen.

Aan de raad van toezicht van
Stichting Landschap Overijssel
Poppenallee 39
7722 KW DALFSEN

Twentepoort Oost 14a
7609 RG Almelo
Postbus 206
7600 AE Almelo
Tel. 088-500 95 00
E-mail info@eshuis.com

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de raad van toezicht van Stichting Landschap Overijssel

Verklaring over de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Stichting Landschap Overijssel te Dalfsen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit rapport opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Landschap Overijssel per 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met de in Nederland gelende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) en in overeenstemming met de bepalingen van en krachten de Wet Normering Topfunctionarissen (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2024;
2. de staat van baten en lasten over 2024; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2024 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Landschap Overijssel zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2024 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in dit rapport opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat dit rapport andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650).

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring.

Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Almelo, 20 juni 2025

Eshuis Registeraccountants B.V.

Was getekend: drs. C.L. Willems RA